

5 (075)

Թ-42

162

ԵՆՈՎԻ ԹԵՅԵԱՆ

ՆՈՐ ԸՆԹԱՑՔ ԻՐԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ

Ա. ՏԱՐԻ

Ոկգրունք բնագիտական եւ բնապատմական
գիտութեանց, երկրագործութեան, հարստա-
գործութեանց, առողջապահութեան, բարո-
յագիտութեան, եւայլն, եւայլն.

Վ. Ա. Ի. Ե. Ր. Ա. Յ. Ե. Ա. Լ.

Ի ՊԱՏՈՒԱՐԺԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԳՈՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

مبارف نظارت جليله سنك ٦٩٣ نومروى رخصتنامه سيله طبع اولمشدر

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐ. ՆՇԱՆ Կ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

1893

2010

5(075)

42

ԵՆՈՎԻԹ ԹԵՅԵԱՆ

48

ՆՈՐ ԸՆԹԱՑՔ
ԻՐ ԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՄԱՌՕՏ

Ա. ՏԱՐԻ

1486
6001

معارف نظارت جلیله سنک رخصتیه طبع اولتمشدر

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳԻՐ ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

1892

30974-42

2002

14123-58

ՊԱՏՐԻԱՐԺԱՐԱՆ ՀԵՅՈՑ

Կ. ՊՈԼԻՍ

թիւ 30

Վ Ա Ի Ե Ր Ա Գ Ի Ր

ՈՒՍՈՒՄՆ. ԽՈՐՀՐ. ԱԶԴ. ԿԵԴՐ. ՎՍԻՉՈՒԹԵԱՆ

Ազգային կեդրոնական վարչութեան Ռեսուսմական խորհուրդս ի բնին առնելով ՆՈՐ ԸՆԹԱՅՔ ԻՐԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ անուն դասագիրքն, (Ա. սարի) պատրաստել ի ձեռն խնովք էժէնսի թէյեանի, զսաւ զայն նոր ու դիւրուսոյց եղանակաւ պատրաստել, եւ օգտակար համարելով նորա գործածութիւնն յԱզգային նախակրթարանս՝ կ'արժանէ զայն պաշտօնապէս :

Ի դիմաց Ռեսուսմական խորհրդոյ

Ասեմադպիր

Ասեմապէս

Պ. Գ. ՔԷՐԷՍՏԷՃԵԱՆ

Ռ. Յ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

16 Սեպտեմբեր 1892

Կ. ՊՈԼԻՍ

14123-58

Յ Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

Ընդարձակ Իրագիտութիւնս աւելի պատշաճելով զարգացեալ տղայոց, փոքրիկներու համար համառօտ ընթացքի մը պէտքը կ'զգացուէր, եւ բարեկամ պաշտօնակիցներ, Թէպէտ քան զիս առաւել ձեռնհաս, սակայն յորդորեցին զիս լրացնել այդ Թերին: Սոյն ընթացքին առաջին տարին է ներկայս որի լոյս կ'ընծայեմք, լի յուսով Թէ ներողամիտ ընդունելութեան մը կ'արժանանայ:

Ինչ որ իրագիտութեան ձեւին տակ կարելի է աւանդել, ընդունած եմ, ինչպէս որ բացայայտ պիտի տեսնուի գիրքիս վերջը դրուած Նիւթոյց ցանկին մէջ:

Բարոյականի դասը, կրթութեան ամենէն էական ճիւղը, մեր վարժարանաց շատին մէջ իրեն արժանի տեղը դեռ չէ գտած, ուստի պէտք կարծեցի այս դասէն ալ փոքրիկ քաղուած մը զետեղել այս հատորիս մէջ:

Երկրագործութիւնը, յայտնի է Թէ, ամենէն աւելի անտես առնուած բանն է ի Հայս, հակառակ Եւրոպիոյ մէջ կատարուած երրագործական մեծամեծ շարժմանց: Եւ նկատելով որ մեր վարժարանաց մէջ երկրագործութիւնը առանձին դասի մը պէս աւանդել դեռ չէ մտադրուած, դասագիրքիս այս առաջին տարիէն սկսած եմ համառօտ ծանօթութիւններ տալ, ուսանողաց մէջ ճաշակ մը յարուցանելու համար:

Աշխարհագրութեան համառօտ քաղուած մը դրած եմ գործոյս վերջերը, սկսելով փողոցէն. յետոյ թաղին, քաղաքին, Թուրքիոյ եւ ամբողջ երկրին վերայ խօսուած է հոն: Այս կարի տարրական ընթացքը ինչպէս կը տեսնուի. յարմարցուցած եմ Պոլսոյ եւ անոր մէկ երկու թաղերուն վրայ. նմոյշ մ'է այս զոր կը ներկայացնեմ, բայց պէտք է վերածուի այն ուրիշ թաղի եւ քաղաքի վրայ ուր պիտի գործածուի գիրքը: Միայն սա ունիմ աւելցնել թէ անհրաժեշտ է որ բացատրութեանց ժամանակ աշակերտաց աչքին առջեւ ըստ կարի հասկանալի եղանակաւ գծուի նոյն փողոցին, թաղին կամ քաղաքին յատակագիծը, քարտէսը:

Գիրքիս մէջ խաղեր ալ դրած եմ որոց շատերն անշուշտ գիտեն արդէն տղայք, Ուսուցիչը կը հսկէ անոնց խաղերուն եւ ի հարկին կը բարեփոխէ:

Վերջին կէտ մը կը մնայ պարզելու: Շատեր կ'ըսեն այսօր թէ իրագիտութիւնը աւանդելու համար ինչ պէտք դասագրքի: Այսպիսեաց կը պատասխանեմ. ես ալ ամենուն հետ համոզուած եմ թէ իրագիտութիւնը ուրիշ դասերէ աւելի պէտք է աւանդուի այնպիսի եղանակաւ որ աշակերտը մասնակից ըլլայ Ուսուցչին զննութեանց, խորհրդածութեանց եւ եզրակացութեանց: Այսպէս ըլլալու համար Ուսուցիչը իր յայտնութիւնները կ'ընէ հարցումներ ուղղելով աշակերտին ու պատասխաններ ու հարցումներ թելադրելով անոր: Գիրքը

բանալ ու կարդալով բացատրել կամ պարբերութիւններ գոց ընել տալ շատ ձախող միջոցներ են ուսուցման:

Ուրեմն ինչի՞ պիտի ծառայէ այս գիրքը:

Աշակերտաց ընթեռնի. զանոնք ընթերցասէր պահելու նպատակաւ յօրինուած գիրքեր այնչափ քիչ կան որ կը համարձակիմ յայտարարել թէ սոյն դասագիրքս պիտի կրնայ օգտակար ըլլալ երբ յանձնուի աշակերտաց ձեռքը. անոնք հոն պիտի գտնեն իրենց դասերն, կարդան ու յիշեն ինչ որ արդէն ըսուած է իրենց:

ՀԱՄԱՌՈՏ

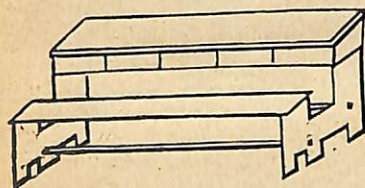
ԻՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԳԼՈՒԽ Ա.

ՄԻ ՔԱՆԻ ԾԱՆՈԹ ԱՌԱՐԿԱՅՆԵՐ

1. ԳՊՐՈՅԻ ԱՌԱՐԿԱՅՆԵՐ

Դպրոցի մէջ շատ առարկայներ կը տեսնեմ:
գրասեղան, գիրք, տետրակ, գրիչ, կաղա-
մար, զանգակ, կաւիճ, գրատախտակ:

Գրասեղան

Կաւիճ

Կաղամար

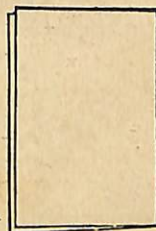
Գրասխտակ

Գիրք

Զանգակ

Տետրակ

Գրիչ

Գրասեղանը դպրոցի մէջ կը տեսնեմ. ա-
նոր առջեւ նստած կը կարդանք և կը գրենք:

Գիրքը դպրոցի առարկայ է, անոր մէջ մեր
դասը կը կարդանք:

Տետրակի մէջ դաս կը գրենք:

Գրիչով դաս կը գրենք թուղթի վրայ:

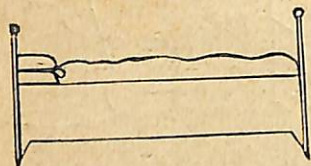
Կաղամարին մէջ մեղան կը պահենք:

Զանգակի ձայնով ուսուցիչը լռութիւն կը
հրամայէ:

Կաւիճով կը գրենք գրատախտակին վրայ:

2. ՍԵՆՆԱԿԻ ԱՌԱՐԿԱՅՆՆԵՐ

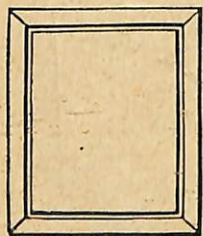
Սենեակին մէջ շատ առարկայներ կը տեսնեմ.
աթոռ, սեղան, անկողին, հայելի, կանթեղ:

Անկողին

Սեղան

Հայելի

Աթոռ

Կանթեղ

Աթոռին վրայ կը նստինք:

Սեղանին վրայ ճաշ կ'ընենք:

Անկողինին մէջ կը քնանանք գիշերը:

Հայելին մէջ մեր դէմքը կը նայինք:

Կանթեղը կը վառենք գիշերը լուսաւոր-
ուելու համար:

3. ՃԱՅԻ ՍԵՂԱՆ

Ճաշի սեղանի վրայ կը տեսնեմ շատ ա-
ռարկայներ, աղաման, սկաւառակ, պնակ,
դգալ, պատառաքաղ, դանակ, անձեռոց,
շիշ, գաւաթ:

Աղաման

Պնակ

Դգալ

Դանակ

Պատառաքաղ

Գաւաթ

Շիշ

Աղամանին մէջ աղ և պղպեղ կը դնեն:

Սկաւառակին և պնակին մէջ կերակուր կը դնեն:

Դդալով ու պատառաքաղով կերակուրը բերնին կը տանին:

Դանակով հաց և միս կը ջարդեն:

Անձեռոցը կը տարածեն կուրծքի վրայ:

Շիշին մէջ ջուր կը լեցնեն:

Գաւաթով ջուր կը լամեն:

Գ Լ ՈՒ Խ Բ.

ԵՐԿՐԱՉԱՓԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔ

1. Գ Ի Ծ Ե Ր

Ուղիղ գիծը այսպէս է.

Ուղիղ գիծ

Կոր գիծը այսպէս է.

Կոր գիծ

Գիծերն եզրերը, գրատախտակին եզրերը, ուղիղ գիծի պէս են:

Ստակին եզրը, անիւին եզրը կոր գիծի պէս են:

Կէտը շատ փոքր նշան մ'է, չի չափուիր:

Գիծը երկայն է, երկայնութիւն ունի:

Ա. Գիծը երկայն է Գ. Գիծը կարճ է:

Ա. ————— Բ Գ ————— Դ

2. Գ Ի Ծ Ե Ր (Շար.)

Բեկեալ գիծը այսպէս է.

Բեկեալ գիծ

Ա. Բ և Գ. Գ զուգահեռական գիծեր են.

Ա. ————— Բ
Գ. ————— Դ

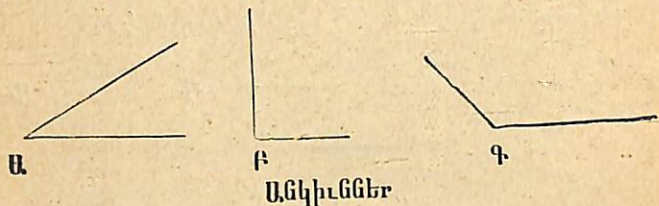
Գրատախտակին երկու եզրերը զուգահեռական են:

Երկաթուղիին երկու գիծերը զուգահեռական են:

3. ԱՆԿԻՒՆՆԵՐ

Երկու ուղիղ գիծեր երբ մէկ ծայրով իրարու գպին, անկիւն կը կազմեն:

Երկու պատեր մէկ կողմէն իրարու գըպելով անկիւն կը կազմեն:

Գիրքը չորս անկիւն ունի:

Դասարանը չորս անկիւն ունի:

Անկիւնին երկու գիծերը կող կ'ըսուին:

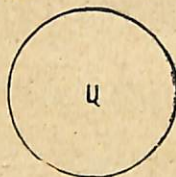
Կողերուն իրարու գպած կէտը գագաթ կ'ըսուի:

Ա անկիւնը փոքր է. Բ անկիւնը մեծ է.

Գ անկիւնը ամենէն մեծն է:

4. ՄԱԿԵՐԵԻՈՅԹՆԵՐ

Կլոր գիծ մը շրջանակ կ'ըսուի:

Շրջանակ

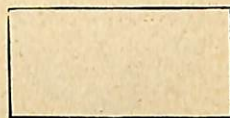
Շրջանակին ճիշդ մէջտեղի կէտը կ'ըսուի կեդրոն: Ա կէտը կեդրոնն է:

Երեք անկիւն ունեցող ձեւ մը եռանկիւն կ'ըսուի:

Եռանկիւն

Չորս անկիւն ունեցող ձեւ մը քառանկիւն կ'ըսուի:

Քառանկիւն

Թաշկինակին չորս կողմերը հաւասար են. այս ձեւը քառակուսի կ'ըսուի:

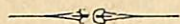
Քառակուսի

Ստակը կլոր բան մ'է. այս ձեւը բոլորակ կ'ըսուի:

Եռանկիւնը, քառակուսին, բոլորակը մակերեսայիններ են:

Ստակը, գիրքը, թաշկինակը մակերեսայիններ ունին:

Մակերեւոյթները կ'ունենան երկայնութիւն եւ լայնութիւն :

Ե. ԾԱԽԱԼՆԵՐ

Գունդը ամէն կողմէ կլոր է : Նարինջը , խաղի գնդակը գնդակաձեւ են :

Գունդ

Խորանարդը վեց քառակուսի երես ունի : Սենեակը , տուփը խորանարդ են :

Խորանարդ

Գլանը երկայն կլոր մ'է : Մատիտը գլանաձեւ է :

Գլան

Կոնը սրածայր կլոր մ'է : Չափարը կոնաձեւ է :

Կոն

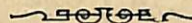
Հաւկիթին ձեւը հաւկթաձեւ կ'ըսուի :

Հաւկթաձեւ

Խորանարդը ունի երկայնութիւն , լայնութիւն , թանձրութիւն :

Ամէն առարկայ ունի երկայնութիւն , լայնութիւն , թանձրութիւն :

ԳԼՈՒԽ Գ.

ԲԱԺԱՆՈՒՄՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

1. ՕՐԵՐ

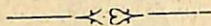
Յերեկ և գիշեր միասին մէկ օր կը կազմեն : Յերեկը լոյս կ'ըլլայ գիշերը մութ է :

Երբ գիշերը վերջանայ և լոյս ծագի , կ'ըսենք թէ առաւօտ է :

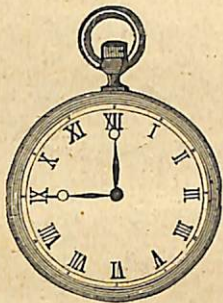
Երբ ցերեկը վերջանայ և մութ ըլլայ, կ'ըսենք թէ երեկոյ է:

Մէկ շաբաթը եօթն օր է:

Կիրակի, երկուշաբթի, երեքշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի, ուրբաթ, շաբաթ:

2. ԺԱՄԱՆԻԿ

Ժամացոյց

Մէկ օրը 24 ժամ է. 12 ժամ ցերեկ 12 ժամ գիշեր:

Առաւօտէն մինչեւ երեկոյ ցերեկ է, երեկոյէն մինչեւ առաւօտ գիշեր է:

Ցերեկին ճիշդ մէջտեղը կէս օր կ'ըսենք. Գիշերին ճիշդ մէջտեղը կէս գիշեր կ'ըսենք. ժամը վայրկեաններով կը չափեն:

Երկու կէս ժամեր կ'ընեն մէկ ժամ:

Երկու քառորդ ժամեր կ'ընեն կէս ժամ:

Մէկ ժամը երկու կէս ժամ է, և կամ չորս քառորդ ժամ:

Ժամերը ժամացոյցին նայելով կը գիտնանք:

3. ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՏՕՆ ՕՐԵՐ

Մէկ շաբաթը եօթն օր է:

Մարդիկ վեց օր կ'աշխատին, կիրակի հանգիստ կ'ընեն:

Աշխատութեան վեց օրերն դործի օր են: Կիրակի Եկեղեցի կ'երթանք, ճաշէն վերջը պտոյտի կ'ընենք և կամ ուրիշ կերպով կը զբօսնուենք:

Տօնի օրեր ալ հանգիստ կ'ընենք կիրակիին պէս:

Տօնի օրեր են Զատիկ, Ծնունդ, Աստուածածին, Տեառնդառաջ, Վարդապետ, Խաչվերաց և ուրիշ քանի մը օրեր:

Կաղանդը տարիին առաջին օրն է:

4. ԵՂԱՆԱԿՆԵՐ

Չմեռը ցուրտ կ'ըլլայ, բայց ամառը տաք կ'ընէ:

Չմեռը ձիւն եւ անձրեւ կը տեղան, ցուրտ հովեր կը քշեն:

Չմանելու համար ձմեռը հաստ ղգեստներ
կը հագնինք, կրակ վառելով կը տաքնանք:

Չմեռը ձիւնէ գնդակ կը խաղանք ու սահ-
նակով կը սահինք:

Ամառը աւելի գեղեցիկ է, օդը տաք ըլ-
լալով հանգիստ կ'ընենք: Կ'երթանք պտտիւ
դաշտերը, զուարճանալ պարտէզներու մէջ:

Ամէն տարի ամառ եւ ձմեռ կ'ըլլայ:

Այս տարի 1892 է:

Գ Լ ՈՒՒ Դ.

ՉԱՆԱՉԱՆ ՅԱՏԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1. ԳՈՅՆԵՐ

Շատ տեսակ գոյներ գիտեմ, ճերմակ, սև,
կարմիր, կապոյտ, դեղին, կանաչ:

Կաթը, ձիւնը, կաւիճը ճերմակ են:

Ածուխը, գրատախտակը, կօշիկը սև են:

Կրակը, արիւնը, կեռասը կարմիր են:

Երկինքը, ծովը կապոյտ են:

Ոսկին, գեղձանիկը, լուսինը դեղին են:

Խոտերը, տերեւները կանաչ են:

2. ՎԻՃԱԿՆԵՐ

Քարը, փայտը, թուղթը կրնամ բռնել
ձեռքիս մէջ, հաստատուն են:

Ջուրը, գինին, կաթը չեմ կրնար բռնել
ձեռքիս մէջ, որովհետեւ կը թափին, հեղուկ
են:

Հեղուկները ամանի մէջ կը դնենք:

Սիկառին մուխը, կերակուրին շոգին,
շունչս կը տարածուին, չեմ կրնար պահել
ձեռքիս մէջ. ասոնք կազային են:

Ուրեմն երեք վիճակներ կան, հաստատուն,
հեղուկ, կազային:

3. ՀՈՏ

Ամէն բան հոտ չունենար:

Վարդը, խնձորը, խունկը անուշ կը հոտին:

Կաշին, լուցկին գէշ կը հոտին:

Երկաթը, կաւիճը, թուղթը հոտ չունին:

4. ՀԱՄԱՐ

Շաքարը, մեղրը, խնձորը անուշ են, ա-
նուշ համ ունին:

Լիմոնը, սալորը թթու են:

Սուրճը, դեղձին նուշը լեղի են:

Աղը, ծովուն ջուրը աղի են:

Կաւիճը, թուղթը համ չունին: Շատ բա-
նէր համ չունին:

5. ՀԵՌՈՒ ՆԻ ՄՕՑ

Ամէն բան հեռուէն փոքր կ'երեւի. մարդ, առուն, լեռ:

Թռչուն մը թռչելով քանի' բարձրանայ, հեռանայ մենէ, այնքան փոքր կը տեսնենք:

Թռուցիկ մը որ բարձր ելած է, շատ փոքր կ'երեւի. բայց երբ թեւը քաշելով վար բերենք զայն, պիտի տեսնենք որ շատ մեծ է եղեր:

Նաւերն ալ երբ հեռանան մեր եղերքէն, փոքր բան մը կ'երեւին այլ եւս:

6. ԿԱԿՈՒՂ ՆԻ ԿԱՐԾՐ

Բամբակը կակուղ է, կրնամ սեղմել ձեռքիս մէջ:

Քարը կարծր է, չեմ կրնար սեղմել ձեռքիս մէջ:

Հացը կակուղ է, կրնամ ճզմել, կտրել մատներով:

Երկաթը կարծր է, չեմ կրնար ճզմել, կտրել մատներով:

Թուղթը կակուղ է, կրնամ ճզմել ավիս մէջ:

7. ՈՂՈՐԿ ՆԻ ԴԵՐՐՈՒԿ

Թուղթը ողորկ է, անոր վրայէն մատներս կը սահին կ'անցնին:

Հայելին, ապակին ողորկ են:

Մատնոցին վրան դերբուկ է: Դերբուկ բաներու վրայէն մատներս չեն կրնար սահիլ:

Շատ բաներ դերբուկ են մատնոցին պէս:

8. ՓԱՅԼՈՒՆ ՆԻ ԱՆՓԱՅԼ

Հայելին, օսկին փայլուն են, կը փայլին լոյսին մէջ:

Զուրը, արձաթը փայլուն են, նոյնպէս կը փայլին լոյսին մէջ:

Հայելին և ջուրին մէջ մեր պատկերը կը տեսնենք:

Ամէն փայլուն առարկայ կը փայլի լոյսի մէջ և կը ցուցնէ մեր պատկերը:

Ասուին և հողը անփայլ են, չեն փայլիր առեւուն մէջ:

Անփայլ բաներու մէջ մեր պատկերը չտեսնուիր:

9. ԹԱՓԱՆՅՈՒՆ ՆԻ ԴԻՄԱՀԱՐ

Ապակին թափանցիկ է, մէջէն լոյս կ'անցնի: Փայտը դիմահար է, մէջէն լոյս չանցնիր:

Պատուհաններուն ապակի կ'անցունեն որ-
պէս ղի սենեակը լոյս մտնէ :

Բայց եթէ պատուհաններուն դիմահար
բան մը անցունեն , սենեակը մութ կ'ըլլայ :

Ապակիին ետեւէն կը տեսնեմ փողոցը . դի-
մահար բանի մը ետեւէն չպիտի տեսնենք փո-
ղոցը :

Ապակիին պէս թափանցիկ են ջուրը և օդը :
Փայտին պէս դիմահար են քարերը ու մե-
տաղները :

Հաստ թուղթը դիմահար է , բարակ թուղ-
թը թափանցիկ է :

Գ Լ ՈՒՒ Ե .

ԲՆԱՊԱՏՄԱԿԱՆ ԳԻՏԵՆԻԻՐ

1. ՄԱՐԴԿԵԱՅԻՆ ՄԱՐՄԻՆ

Մարդուն մարմինը երեք մաս է . գլուխ ,
իրան և անդամներ :

Վիզը կը միացնէ գլուխը իրանին հետ :

Վիզին առջեւի կողմը կոկորդ կըսուի , ե-
տեւի կողմը ծոծրակ :

Գլուխը երկու մաս է . առջևի մասը դէմք ,
միւս մասը գանկ :

Գլխուն մեծ մասը գանկն է , մազերով
ծածկուած . անոր մէջ ուղեղը կայ :

Դէմքին վրայ կան ճակատ , երկու յօնքեր ,

երկու աչքեր , քիթ , բերան , կզակ , երկու
այտեր , երկու ականջներ :

Իրանը երկու մաս է . կուրծք եւ փոր . ա-
տոնց մէջտեղը կ'ըսուի մէջք :

ՄԱՐԴԿԵԱՅԻՆ ՄԱՐՄԻՆ (Շարն .)

Չորս անդամներ ունինք , երկուքը թեւերն
են , միւս երկուքը՝ սրունքները :

Թեւին մասերն են ուս , բազուկ , նախա-
բազուկ , ձեռք :

Բազուկին և նախաբազուկին յօդաւորած
տեղը արմուկ կ'ըսուի :

Ձեռքին մասերն են դաստակ , ափ , հինգ
մատներ :

Հինգ մատները անուններ ունին բ թամատ ,
ցուցամատ , միջամատ , մատնեմատ , ճկոյթ :

Սրունքը չորս մաս է . զիստ , աղբր , բարձ , ոտք :
Աղբրին ու բարձին յօդաւորած տեղը
ծունդ կ'ըսուի :

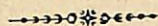
Ոտքը երեք մաս է . դարչապար , ներբան
և հինգ մատներ :

Մեր երկու թեւերէն մին կ'ըսուի աջ թեւ ,
միւսը ձախ թեւ :

Երկու սրունքներէն մին կ'ըսուի աջ սրունք ,
միւսը ձախ սրունք :

Երկու ականջներէն մին կ'ըսուի աջ ականջ,
միւսը ձախ ականջ:

Երկու կողմերէն մին կ'ըսուի աջ կողմ, միւսը
ձախ կողմ:

3. ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՄԱՐՄԻՆ (Շարն.)

Մեր մարմնոյն մէջ ունինք մէկ իրա, երկու
թոքեր, մէկ ստամոքս, երկայն աղիք մը,
մէկ ուղեղ, երակներ, եւայլն:

Սիրտը ու երակները արիւնով լի են:

Երկու թոքերը շնչառութեան համար են.
անոնց մէջ շարունակ օդ կը լեցուի ու կը
պարպուի:

Ստամոքսը և աղիքը մարսողութեան համար
են: Մեր կերածն ու խմածն ստամոքսին մէջ
կը լեցուին ու հոն կէս մը կը մարսուին. յետոյ
կ'անցնին աղիքներուն մէջ ու հոն բոլորովին
կը մարսուին:

Սիրտը եւ երկու թոքերը կուրծքին մէջ
են, ստամոքսը եւ աղիքը փորին մէջ են:

Ուղեղը գանկին մէջ է. խելքին տեղն է
ուղեղը:

Սիրտը, երկու թոքերը, ստամոքսը, աղի-
քը և ուղեղը գործարան կ'ըսուին, ասոնց մի-
ջոցաւ կ'ապրինք:

4. ՀԻՆԴ ԶԴԱՅԱՐԱՆԻ

Հինգ զգայարանք ունինք, անոնցմով կը
զգանք ամէն բան. ասոնք են տեսնելիք, լը-
սելիք, հոտոտելիք, ճաշակելիք և շօշափելիք:

Տեսանելիքը երկու աչքերն են, անոնցմով
կը տեսնենք ամէն բան մեր բոլորտիքը:

Աչքին մասերն են սառնեցնի, ծիածանը,
բերբ: Սառնեցնին ճերմակ է, ծիածանը կը-
լայ սեւ կամ կապոյտ:

Աչքը կը գոցեն երկու արտեւանունքներ,
ասոնց եզերքը մազեր կան որք թարթիչ կըս-
ուին:

Լսելիքը երկու ականջներն են, անոնցմով
կը լսենք ամէն ձայն, խօսք, երգ:

Ականջին վրանը միայն դրսէն կը տեսնուի,
բայց ձայնը ականջին ծակէն ներս երթալով
է որ կրնանք լսել:

Հոտոտելիքը քիթն է. Բիթին երկու ծա-
կերը ունգունք կ'ըսուին:

Ճաշակելիքը բերանն է, անով կը զգանք
համերը, նաև կերակուր կ'ուտենք, կը խօ-
սինք, կ'երգենք:

Բերնին մասերն են երկու շրթունք, ակ-
ռաներէ ձեւացեալ երկու ծամելիք, լեզու և
քիմք:

Համը կը զգան լեզուն եւ քիմքը:

Շօշափելիքը ձեռքն է, անով կը զգանք
առարկայի մը տաք կամ պաղ, թաց կամ չոր,
կարծր կամ կակուղ, ողորկ կամ գերբուկ ըլ-
լալը:

Ձեռքը շօշափելէ զատ ունեւորթեան ալ կը
դորձածուի. անով կը բռնենք ինչ որ ուզենք:

Ձեռքին մատները երկայն են, այս պատ-
ճառաւ կրնանք բռնել ձեռքով: Ոտքին մատ-
ները կարճ են, այս պատճառաւ չենք կրնար
բռնել ոտքով: Ձեռքը ունեւորթեան համար
է, ոտքը քալելու համար է միայն:

3. ՇՈՒՆ

Մեծ շուն մը ունինք մեր տան մէջ, որսի
շուն, բարեկամի պէս կը վարուի հետս, կը
սիրէ զիս և բնաւ չխածնեմ:

Շունը կենդանի մ'է, այն ալ ունի գլուխ,
իրան և չորս անդամներ: Շունը պոչ մ'ալ ունի:

Դէմքը երկայն է, գանկը փոքր է:

Երկայն ականջներ կախուած են գլխուն քո-

վերէն: Բերանը շատ մեծ է, ակռաները շատ
են ու խոշոր:

Ամբողջ մարմինը ստեղծած է:

Շունը ձեռք չունի, չորս անդամներն ալ
ոտք են:

Չկրնար խօսիլ, կը հաջէ, բայց իր շար-
ժումներով շատ բան կը հասկցնէ:

4. ԿԱՏՈՒՍ

Ահաւասիկ ուրիշ կենդանի մ'ալ, կատուն,
ի՞նչ սիրուն է իմ կատուս: Երբ քովս կան-
չեմ, մուտաւորով կու գայ, երեսներուս կը քսուի,
կը սիրէ զիս:

Երբ անօթի ըլլայ, երեսս կը նայի ու կը
մլաւէ, միա՛ւ...

Կատուն ստեղծ գեղեցիկ ու փափուկ է,
մուշտակի կը նմանի:

Փոքր թաթիկներուն ծայրը ճիրաններ կան ,
անոնցմով կը ճանկուտէ :

Կատուս շատ կը զուարճացնէ զիս . երբեմն
կարմիր կապոյտ գնդակիս հետ կը խաղայ , ո՛ր-
չափ կը խնդամ :

Մեր կատուն օգուտ մը ունի տան մէջ .
մուկերը կը բռնէ կ'ուտէ :

Կատուն մսակեր կենդանի է , չուտեր բը-
նաւ խոտ :

5. ՇՈՒՆ ՆԻ ԿԱՏՈՒ (Բաղդատուսիւն)

Շուն եւ կատու , երկուքն ալ մսակեր կեն-
դանիներ են :

Շունին գլուխը երկայն է , կատուին գլուխը
կլոր է :

Շունը չճանկուտեր , կը խածնէ . կատուն
չխածնէ , կը ճանկուտէ :

Շունը կոշտ ստեւ ունի , կատուին ստեւը
փափուկ է եւ մուշտակի կը նմանի :

Շուն եւ կատու , երկուքն ալ չորս ոտք
ունին , չորքոտանի են :

Շունը կը հաջէ , կատուն կը մլաւէ :

6. ՉԻ ՆԻ ԷՇ

Չի եւ էշ երկու մեծ կենդանիներ են որ
մարդոց կը ծառայեն :

Կը գործածենք զանոնք հեծնելու , բեռ
կրելու , կառք եւ սայլ քաշելու :

Չիուն եւ էշին վրայ համետ կը դնենք ,
առանց համետի չենք գործածեր զանոնք :

Չին աւելի կ'արժէ . աւելի աշխոյժ եւ ու-
ժեղ է , աւելի հնազանդ :

Չիուն եւ էշին բերանը սանձ կը դնենք
զսպելու համար :

Երկուքն ալ չորքոտանի են կատուին ու
շունին պէս :

Չիուն ոտքին ծայրը սմբակ կայ , անոր
վրայ պայտ կը դամեն :

Էշն ալ սմբակ ունի , զայն ալ կը պայտեն ,
Ուրեմն ձի եւ էշ սմբակաւոր են :

Այս կենդանիք խոտ կ'ուտեն , ուրեմն բու-
սակեր են :

Չի հեծնող մարդ մը հեծեալ կամ ձիաւոր
կըսուի :

Ոչխարը չորքոտանի մ'է շունին, ձիուն պէս :
Մարմինը ծածկուած է բուրդով, անոր
բուրդը կը խուզեն ամէն տարի :

Ոչխարը ստինք ունի, կաթ կուտայ,
ստնաւոր կենդանի է :

Ոչխարին ոտքերը երկերկու մատ ունին,
ճեղքուածի պէս կ'երևին, այս պատճառաւ ոչ-
խարը կճղակաբաշխ կենդանի կ'ըսուի :

Երկու եղջիւր ունի ճակտին վրայ, ուրեմն
եղջերաւոր է :

Խոտ միայն կ'ուտէ, ուրեմն բուսակեր է :

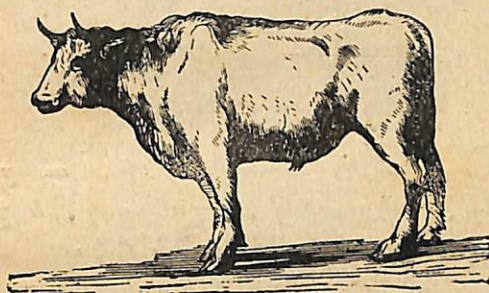
Բայց ոչխարը կ'որոճայ, այսինքն թէ կե-
րածը կլանելէն վերջը, երբ որ ուզէ ետ կը
բերէ ու վերստին կը ծամէ : Ուրեմն ոչխարը
որոճացող մ'է :

Ոչխարը կը մայէ :

Միսը կ'ուտուի, մսագործը կը պատրաստէ
ոչխարին միսը և կը վաճառէ :

Ոչխարին բուրդովը անկողին և բարձ կը
լեցնեն, ասուի ու շալ կը հլւսեն :

Ոչխարը ստնաւոր է, չորքոտանի է, որո-
ճացող է, եղջերաւոր է, կճղակաբաշխ է :

Կովը խոշոր չորքոտանի մ'է : Ոչխարին կը
նմանի շատ կողմերով : անոր պէս որոճացող է,
անոր պէս եղջերաւոր է ու կճղակաբաշխ :

Քալուածքը շատ դանդաղ է :

Մորթը ստեւով ծածկուած է, կը բառալէ :

Կովուն ալ միսը կ'ուտուի : Մսագործը կը
պատրաստէ կովուն միսը և կը վաճառէ :

Կովուն կաթը կը խմենք, կաթնավաճառը
կը վաճառէ զայն :

Կովուն մորթովը կաշի կը շինեն :

Այժը ոչխարին հասակն ունի, ա՛նոր պէս ստնաւոր, չորքոտանի, որոճացող, եղջերաւոր և կճղակաբաշխ կենդանի մ'է:

Բայց այժին ստեւը ոչխարին բուրդին չի նմանիր:

Այժին ստեւն ալ կը խոզեն կերպասներ ու շալեր հիւսելու համար:

10. ԾԻԾՆՈՒՆԱԿ

Ծիծեռնակը սեւ թռչուն մ'է աշխոյժ ու վայելուչ:

Երբեմն կուգայ բոյն չինել մեր տունին տանիքին տակ:

Երբեմն դպրոցին պատուհանները բաց գտնելով սրահը կը մտնէ, կը թռչի հոս հոն, յետոյ կը փախչի:

Ծիծեռնակին մարմինը այսպէս կաղմուած է. գլուխ, իրան, երկու թեւեր թռչելու համար, մէկ երկայն տառն:

Մարմինը ամբողջապէս ծածկուած է փետուրով:

Ծիծեռնակի բերանը մեր բերնին չնմանիր, ակռայ չունի, կտուց ունի, սուր երկայն կրտուց մը:

Ծիծեռնակին նմանող բոլոր կենդանիները թռչուն կ'ըսուին:

Մեծ թռչուններ ալ կան. հաւը, աքաղաղը, սագը, բադը, հնդկահաւը մեծ թռչուններ են:

11. ԶՈՒԿ

Զուկը կենդանի մ'է որ ջուրին մէջ կ'ապրի. Շատ տեսակ ձուկեր կան, մեծ ու փոքր,

բայց ամենքն ալ իրարու կը նմանին, միեւնոյն ձեւն ունին:

Չուկին մարմինը այսպէս կազմուած է. գլուխ, իրան, տտուն և լուղակներ:

Ամբողջ մարմինը թեփով ծածկուած է:

12. ԹՈՂՈՒՆ ԵՒ ԶՈՒՆ (Բաղդասուրիւն)

Թռչունը օդին մէջ կ'ապրի, օդային կենդանի է. ձուկը ջրոյ մէջ կ'ապրի, ջրային կենդանի է:

Թռչունը կտուց ունի. ձուկը մանր ակռայներ ունի:

Թռչունը թեւեր ունի թռչելու համար և ոտքեր քայլելու համար:

Չուկին անդամներն լուղակներն են:

Թռչունին մարմինը ծածկուած է փետուրով, ձուկին մարմինը՝ թեփով:

Թռչունը կը թռչի, ձուկը կը լողայ:

13. ՄԵՂՈՒ

Մեղու տեսած էք. բոլորով կը թռչի օդին մէջ, փոքրիկ կենդանի մը:

Թէև կը թռչի, բայց բնաւ չնմանիր թռչունի, թռչուն չէ:

Մարմինը այսպէս կազմուած է. գլուխ, կուրծք, փոր:

Կուրծքին ու փորին մէջտեղը շատ նեղ է, կարծես կտրուած է, այս պատճառաւ միջատ կ'ըսեն անոր:

Կուրծքին վրայ չորս բարակ թեւեր, վեց բարակ ոտքեր կան:

Բայց ձեռք դպցնելու չէ մեղուին, խայթոց ունի, կը խայթէ:

Մեղուն փեթակի մէջ կը բնակի, հոն մեղր կը շինէ:

Ինչ անուշ է մեղրը, ձմեռը մեր նախաճաշը անով կ'ընենք:

14. ՇԵՐԱՄ ԵՒ ՄԵՏԱՔՍ

Շերամը մետաքս կը շինէ:

Շերամը թրթուր մ'է. յետոյ թիթեռնիկ կ'ըլլայ, բայց թիթեռնիկ չեղած մետաքսէ

խողակ կը շինէ :

Խողակը իր զգեստն է , կամ թէ իր տունը .
անոր մէջ կը պահուի թրթուրը , յետոյ թի-
թեռնիկ եղած դուրս կ'ենէ :

Թիթեռնիկը կը թռչտի , մեղուն պէս մի-
ջատ մ'է թեւաւոր , բայց չբզլար :

Շերամը թութի տերեւ կ'ուտէ :

Շերամի խողակէն եր քակեն մետաքսի
թելը :

Մետաքսի թելերով կը հիւսեն կերպաս-
ներ , մետաքսէ կը շինեն փողկապը :

15. ԴԱՍԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ ԿՆՆԴԱՆՆԱՅ

Ոչխարը , այծը և կովը որոճացող ստնա-
ւորներ են :

Ձին և էշը սմբակաւոր ստնաւորներ են :

Շունը և կատուն մսակեր ստնաւորներ են :

Որոճացողները , սմբակաւորները և մսա-
կերները չորքոտանի են :

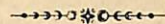
Ուրիմն մսակերները , որոճացողները և
սմբակաւորները ստնաւոր կ'ըսուին :

Ծիծեռնակը , հաւը ու բոլոր միւս թռչուն-
ները ստինք չեն ունենար . ուրիմն ստնաւոր
չեն , թռչուն կ'ըսուին :

Չուկերը ջուրի մէջ կ'ապրին , ջուրէն դուրս
կը մեռնին , ասոնք ալ ստինք չեն ունենար ,

ուրիմն ստնաւոր չեն կրնար ըսուիլ :

Ստնաւորները , թռչունները և ձուկերը ոս-
կոր ունին իրենց մարմնոյն մէջ , բայց մեղուն ,
չերամը ու բոլոր թիթեռնիկները ոսկոր չեն
ունենար , միջատ կ'ըսուին : Ճանճն ալ միջատ
մ'է :

16. ՎԱՐԳ

Վարդը ծաղիկ մ'է կարմիր , վարդագոյն .
չատ մը թերթեր ունի , անուշ կը հոտի :

Կանաչ տերեւներուն մէջէն ո՛րչափ գեղե-
ցիկ կ'երևի վարդը :

Դեռ չբացուած մանր վարդերը կոկոն
կ'ըսուին :

Վարդը կը բուսնի փոքր թուփի մը վրայ ,
այս թուփը վարդենի կ'ըսուի . կը տնկեն զայն
գետնի վրայ և կամ թաղարի մէջ :

Վարդենին հողին մէջ արմատներով բռ-
նուած է , արմատէն վեր ցողունը կը կանգնի
և ճիւղեր կ'արձակէ : Ճիւղերուն վրայ անհա-
մար տերեւներ կան , տեղ տեղ վարդեր բաց-
ուած են :

Ամեն բոյս վարդենին պէս կ'ունենայ ար-
մատ , ցողուն , ճիւղեր , տերեւներ ու ծաղիկ-
ներ :

17. Խ Ն Զ Ո Ր

Խնձորը միրգ մ'է, խնձորենիին պտուղն է :
Խնձորենին ծառ մ'է, հողին մէջ արմատ-
ներ ունի, հողէն վեր ցօղուն : Գօղունին վրայ
բաղմաթիւ ճիւղեր կան, ճիւղերուն վրայ տե-
րեւներ :

Այս ծառը պտուղ տալէ առաջ ծաղիկ կը
բանայ, վարդի նման ծաղիկներ : Երբ այդ ծա-
ղիկները թափին, անոնց տեղ խնձորներ կ'ե-
րեւին : Ծաղիկը կը շինէ խնձորը :

Ամէն բոյս այսպէս է, նախ ծաղիկ կը բա-
նայ, յետոյ պտուղ կուտայ : Ծաղիկը պտուղի
կը փոխուի :

Շատ աղուոր միրգ մ'է խնձորը, կարմիր
կլոր, անուշ :

Մրգավաճառը կը վաճառէ խնձոր :

Երբ խնձորին կուտերը անկեն, խնձորենի-
ներ կը բուսնին : Բայց ի՞նչպէս կըլլայ այս բա-
նը, ուսուցիչս կրնայ դիտնալ և ինձ պիտի
բացատրէ :

18. Յ Ո Ր Ե Ն

Յորենը փոքր տունիկ մ'է, ամենէն օգտա-
կար բոյսը որով կը շինուի մեր հացը :

Յորենն ալ, վարդինին պէս ունի արմատ

հողին մէջ, ցօղուն մը հողէն վեր կանգնած,
երկայն նեղ տերեւներ :

Յորենն ալ նախապէս ծաղիկ կը բանայ,
յետոյ ծաղիկները պտուղի կը փոխուին :

Յորենի հատիկները ցօղունին դադաթը խիտ
առ խիտ շարուած, կը կազմեն հասկ մը :

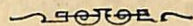
Մէկ հասկի մէջ քսանէ աւելի ցորեն կայ :

Երբ հասուննայ ցորենը, երկրագործը կը
կը հնձէ զայն, որայ կը կապէ, դէզ կը շինէ .
յետոյ օր մ'ալ կը կաժնէ, այսինքն հատիկնե-
րը կը զատէ բոյսէն և բոյսին մնացած մասը,
ցօղունը ջարդելով յարդ կը շինէ :

Յորենի հատիկները պարկերու մէջ լեցնե-
լով կը ծախէ ջաղացպանին :

Ջաղացպանը իր ջաղացքին մէջ երկու եր-
կաններու մէջտեղ ցորենը կը փշրէ, մաղերով
թեփերէն կը զատէ ալիւրը, յետոյ կը ծախէ :

Հացագործը ալիւրը կը գնէ ջաղացպանէն,
հաց կը շինէ ու մեղի կը վաճառէ :

19. Բ Ս Մ Բ Ս Կ

Բամբակը փոքր թուփ մ'է, գեղեցիկ ծա-
ղիկներ ունի որք յետոյ պտուղի կը փոխուին :

Բամբակի պտուղը երբ հասուննայ, չոր
գլուխ մը կը ձեւացնէ որ քանի մը ճիւղերով
կը բացուի :

երբ պտուղը բացուի, մէջէն ճերմակ մազեր կը կախուին, այս մազերը բամբակ են:

Բամբակի մազերը կը խլեն պտուղին մէջէն, հունտերուն վրայէն, կը մանեն զայն ու թել կը շինեն:

Բամբակի թելերով կը շինեն կարի դերձան, նաև կերպասներ կը հիւսեն:

20. ՎՈՒՇ

Վուշը փոքրիկ բոյս մ'է, կապոյտ ծաղիկներ կը բանայ ու կարմիր հունտեր ունի:

Վուշին ցօղունը չորցնելով, մէջէն թելեր կը զատեն ու կը մանեն: Վուշի թելերով կը հիւսեն կտաւներ:

Վուշի հունտն ալ շատ օգուտներ ունի. ամենէն աւելի անոր իւղը կ'առնեն որ յարգի է արուեստներու մէջ:

21. ԿԱՆՆԵՓ

Կանեփը բարձր տունկ մ'է, դաշտերու մէջ կը մշակեն:

Անոր երկայն ցօղունէն թելեր կը հանեն, ու կը մանեն:

Կանեփի թելերով կերպասներ կը հիւսեն, չուաններ կը շինեն:

Ամենէն նուրբ առասանէն մինչեւ ամենէն հաստ պարանը կանեփով կը շինեն:

Շատ թռչուններ կ'ուտեն կանեփի հունտը:

22. ՃԱԿՆԴԵՂ

Ճակնդեղը խոշոր տունկ մ'է:

Այս բոյսին արմատը ծաղիկ չբացած շատ կ'ուռի: Այն ատեն հողէն դուրս կը հանեն և կը դործածեն:

Ճակնդեղի արմատը կարմիր է, բայց ճերմակ տեսակն ալ կայ. անիկայ սնունդ կրնայ ըլլալ թէ մարդկան և թէ կենդանեաց:

Բայց ճակնդեղը կը մշակեն, անոր արմատէն շաքար հանելու համար:

Շաքարը երկու բանէ կ'արտադրեն, ճակնդեղէն և շաքարի եղէգէն:

23. ԼՈՒՐԻԱՆ

Լուրիան ընդեղէն մ'է. փոքր տունկի մը վրայ կը հասնի:

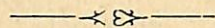
Այս տունկը կը դառնայ ցիցի մը բոլորտիքը, կանգուն չկրնար մնալ ինքնին:

Ճերմակ կամ ուրիշ գոյնով ծաղիկներ կը բանայ. յետոյ լուրիաները կ'երեւին:

Լուրիան երկու կերպով կը դործածուի,

Թարմը՝ որ կանաչ պատենի մէջ է, և չորը որ պտուղէն զատուած հունտն է միայն:

Լուբիայով լաւ կերակուրներ կ'եփուին:

24. ԲՈՅՍԵՐ

Բոյսերը տեսքով, իրարու բնաւ չեն նմանիր: Բայց բոլոր բոյսերը իրարու կը նմանին սա կողմէն թէ ամենքն ալ հողին մէջ արմատներ ունին, հողէն վեր ցօղուն, ցօղունին վրայ տերեւներ:

Բոյսերը իրենց արմատով հողէն սնունդ կը քաշեն. այս պատճառաւ պէտք է յաճախ ջուր տալ արմատին:

Բոյսերը իրենց արմատներով ծածած սնունդնին ցօղունին մէջէն գէպի վեր տերեւներուն կը զրկեն:

Ամէն բոյս ծաղիկ կը բանայ. այդ ծաղիկով յետոյ պիտի կազմուի պտուղը:

Ամեն պտուղի մէջ հունտ կը ձեւանայ:

Եթէ բոյսի մը հունտը տնկենք հողին մէջ, նոր բոյս մը կը ծնի:

Բոյսին արմատը, ցօղունը, տերեւը և ծաղիկը բոյսին գործարաններն են, այդ միջոցաւ է որ բոյս մը կ'ապրի:

Ուրեմն բոյսերը գործարանաւոր առարկայներ են:

25. ՄԵՏԱՂՆԵՐ

Արծաթ մէծիտ մը ունիմ ձեռքս, հայրս տուաւ որ քննեմ:

Ճերմակ, փայլուն, կարծր, կլոր բան մ'է այս:

Մէկ կողմը ափի ձեւով պատկեր մը կայ գիծերով շինուած, միւս կողմէ տող տող դիւրեր կան: Այս գիւրերը ես չեմ կրնար կարգալ, տաճկերէն են, բայց հայրս կարդաց զանոնք:

Այս ստակը քսան դրուշ կ'արժէ:

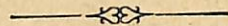
Այս մէծիտէն զատ, տեսած եմ արծաթէ շինուած դգալ, մատանի:

Արծաթը մետաղ մ'է որ հողին խորերէն կը հանեն:

Ոսկի, երկաթ, պղինձ, կապար, ասոնք ալ մետաղ են և գետնէն կը հանուին, բայց այս մետաղները ամէն հողի մէջ չեն գտնուիր:

Արծաթը ճերմակ մետաղ է, երկաթը գորշ մետաղ է, պղինձը կարմիր մետաղ է, ոսկին դեղին մետաղ է:

Կապարը ծանր, կակուղ մետաղ մ'է, գոյնը գորշ է:

26. ՔԱՐՆԵՐ

Քարերը կարծր բաներ են, հողին մէջ չատ կան:

Տեսակ տեսակ քարեր կան . սեւ , ճերմակ ,
կարմիր , կապոյտ , կանաչ , դորշ , դեղին :

Քարեր կան որ մատնիի վրայ կը դնեն իբր
գոհար . օրինակ՝ ադամանդը , զմրուխտը , կար-
կեհանը : Ասոնք շատ թանկագին են :

Քարեր կան որ արձան կը շինուին . ճեր-
մակ մարմարիոնը :

Քար կայ որոյ վրայ զմե լի , դանակ , ասեղ
կը սուրցնեն . յեսանաքարը :

Քար կայ որուն վրայ քարէ մատիտով գիր
կը գրեն գպրոցի մէջ . հերձաքարը :

Քարեր կան որ պատ շինելու համար կը
գործածուին . շինութեան քարեր և մարմա-
րիոն :

ՁԵ. ԲԱՌԻՆՈՒՂ

Քարիւղն հեղուկ մ'է զոր կը վառենք գի-
շերներ կանթեղի մէջ :

Այս իւղը գետնէն կը հանեն . Ամեն երկրի
մէջ քարիւղ չենք :

Տեղ տեղ քարիւղի հորեր կը բանան . անկէ
կը հանեն քարիւղը , կը մաքրեն ու կը զրկեն
ամէն կողմ :

Քարիւղը փայլուն բոց մ'ունի և շատ ալ
տաքութիւն . այս պատճառաւ կը գործածեն
ղայն թէ լուսաւորութեան և թէ ջնուցման :

ՁԵ. ԲԱՌԻՆՈՒՂՆ ԵՐԵՐ ԿԱՐԳԵՐԸ

Աշխարհիս վրայ երեք տեսակ մարմին , ա-
ռարկայ կայ . կենդանի , բոյս , հանք :

Կենդանիներն գործարանաւոր են :

Բոյսերը նոյնպէս գործարանաւոր են :

Հանքերը գործարան չունին , չեն ապրիր .
ասոնք են քարեր , մետաղներ , քարիւղ , ջուր ,
օդ . Ուրեմն ասոնք պէտք է ըսուին անգոր-
ծարան առարկայներ :

Հանքերը գետնէն կը հանուին , հողին
մէջէն :

Գործարանաւորներուն ու անգործարան-
ներուն մէջ մեծ տարբերութիւն կայ . գործա-
րանաւորները գործարան ունին , կ'ապրին .
անգործարաններն գործարան չունին , չեն ապ-
րիր :

Կենդանի մը , բոյս մը միշտ կ'աճին . օր
մ'ալ կը մեռնին : Հանք մը չկրնար աճիլ , ու
մահ չունի :

Մարդը , թռչունը կը ծերանան , կը մեռ-
մին . ծառը , ցօրենը , խոտը կը ծերանան , կը
չօրնան . բայց քարը , պղինձը , ջուրը ծերանալ
մեռնիլ չունին , միշտ կը մնան :

Կենդանիները կը զգան ու կը շարժին , տե-
ղէ տեղ կ'երթան : Բոյսերը չեն զգար . տես-
նել , շօշափել , լսել չունին . չեն ալ շարժիր ,
տեղէ տեղ չեն կրնար երթալ :

Ուրեմն կենդանիներուն և բոյսերուն մէջ
ալ տարբերութիւն մը կայ. զգացում և շար-
ժում մէկը ունի, միւսը չունի:

Այս երեք տեսակ մարմինները, հանք,
բոյս, կենդանի, ամբողջ աշխարհս կազմած են.
ասոնք բնութեան երեք կարգերը կոչուած են.
կենդանիներուն կարգը, բոյսերուն կարգը,
հանքերուն կարգը: Ըսել կ'ուզուի՝ կենդանի-
ներուն խումբը, բոյսերուն խումբը, հանքե-
րուն խումբը:

Գ Լ Ո Ւ Խ Զ.

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՔ

1. Զ Ո Ւ Ր

Ձուրը հեղուկ մ'է. ամէն տեղ կը գտնուի.
Ժովերու մէջ, ջրհորներու մէջ, աղբիւրներու
մէջ:

Աղբիւրի ջուրը անուշ է, անուշ ջուր կ'ըս-
ուի:

Ծովու ջուրը աղի է, աղի ջուր կ'ըսուի:

Ջրհորին ջուրը լեղի է, լեղի ջուր կ'ըսուի:

Անուշ ջուրը միայն կարեւոր է, կը խմենք
զայն, կերակուր կ'եփենք անով, կը լուաց-
ուինք անով:

Աղբիւրը ծակ մ'է և կամ ծորակ մը, անկէ
ջուր կը հոսի:

2. Օ Պ

Օդը կաղային բան մ'է, մեր ամէն կողմե-
րը շրջապատած է օդը:

Գոյն չունի օդը, չտեսնուիր, թեթեւ է,
չիմացուիր:

Բայց օդը կայ ամէն տեղ. սենեակի մէջ,
պարապ դաւաթի մէջ, մեր բոլորտիքը:

Օդը ճեղքելով հոս հոն կ'երթանք, օդը
ճեղքելով կը շարժենք մեր անդամները:

Թռչունը իր թեւերով կը կախուի օդէն, իր
թեւերը զարնելով օդին, կ'ենէ վեր, կը թռչի:

Թուղթի թերթիկ մը տատանելով, դժուա-
րութեամբ կ'իյնայ վար, որովհետեւ օդը դէմ
կը կենայ, կ'արգիլէ անոր անկումը:

Բայց քար մը, ծանր է կը ճեղքէ օդը, շու-
տով կ'անցնի մէջէն:

Երբ շունչ կ'առնենք ու կուտանք շարու-
նակ, շունչը օդն է:

Ամէն տեղ օդ կայ, տունը, դպրոցը, փո-
ղոցը, ամէն տեղ: Ամէն տեղ կրնանք շունչ
առնել և տալ:

3. ԱՄՊ, ԱՆՋՐԵԻ, ԶԻՒՆ

Ձուրը հեղուկ է, եթէ պաղի կը սառի,
հաստատուն կ'ըլլայ: Սառոյցը հաստատուն է:
Եթէ տաքցնենք ջուրը, եփենք զայն, կը շո-

գիւնայ, կաղային կ'ըլլայ: Շողին կաղային է:

Սառույցը տաքնալով կը հալի հեղուկ կ'ըլլայ: Շողին պաղելով ջուր կ'ըլլայ:

Ծովերուն ջուրերը արեւէն օգէն տաքնալով կը շողիանան: Շողին կ'երթայ բարձրերը կը հաւաքուի, կ'ըլլայ ամպ: Ամպը ջուրի շողի է:

Երբ օդը պաղի, ամպերը ջուր կ'ըլլան ու կը թափին վար. այս է անձրեւը:

Երբ շատ ցուրտ ըլլայ, տեղացող անձրեւը կը սառի, ձիւն կ'ըլլայ ու այնպէս կ'իյնայ: Ձիւնը սառած ջուր է:

4. Ձ Ա Յ Ն

Երկու առարկայ իրարու զարնելով կամ իրարու վրայ չփելով ձայն կ'ենէ:

Ձայն մը կ'ըլլայ ուժգին կամ տկար:

Ուժգին ձայնը հեռուանց կը լսուի, իսկ տկար ձայն մը մօտէն կրնայ լսուիլ, հեռուանց չլսուի:

Երբ մէկը կ'երգէ, ո'րչափ հեռանամ անկէ, այնքան կը տկարանայ ձայնը, բայց որչափ մօտենամ, այնքան յստակ ու ուժով կը լսեմ զայն:

Ձայնը օդին մէջէն կ'երթայ շատ հեռուները, բայց պատ մը, շէնք մը արգելք կ'ըլլայ ձայնին: Այս պատճառաւ եկեղեցիները

բուն զանգակատունները բարձր կը շինեն, ամէն տուններէ վեր, որպէս զի ձայնը շատ հեռունները երթայ, ամէն կողմէ լսուի:

Զանգակատուն

Եթէ ձայն մը պատի մը, արգելքի մը հանդիպի, ետ կը դառնայ երկրորդ անգամ մ'ալ կը լսուի. այս բանս արձագանգ կ'ըսուի:

Ջրամբարի, նկուղի ե դաշտերու մէջ արձագանգ շատ կ'ըլլայ, ինչ բան ըսեմ ետ կուգայ, նորէն կը լսեմ:

Հովը ձայները կը տանի, երբեմն կը տանի շատ հեռունները: Հով չեղած ատեն ձայն մը ամէն կողմէ կը լսուի, բայց հով եղած ատեն հովուն գացած կողմը կեցողները միայն կը լսեն ձայնը:

Տեսակ տեսակ ձայներ կան. փայտ, քար,
մետաղ, կենդանի, ամէն բան յատուկ ձայն մը
ունի: Մարդոց ձայներն ալ իրարու չեն նմա-
նիր: Մարդ մը, առարկայ մը, իր ձայնովն ալ
կը ճանչցուի:

5. ՀԱՅՈՒՆ

Ձմեռը շատ հով կ'ըլլայ:

Հովը պաղ է, կը մոեցնէ. Հովուն դէմը
կենալը գէշ է, մարդ հիւանդ կ'ըլլայ:

Հովը օդ է. երբ օդը շարժի, հով կ'ը-
սենք:

Կրնամ հով հանել: Կը փչեմ բերնով, կամ
կը շարժեմ հողմահարը, և ահա հով կ'ըլլայ:

Հովը կը մարէ ճրագը, կ'արծարծէ կրակը:

Բայց երբեմն հովը գլխարկս ալ կը վեր-
ցնէ գլխէս ու կը տանի:

Ուժով հովը կը ծռէ ծառերը այս ու այն
կողմ, կարծես պիտի կոտորէ:

Երբեմն օդը հանդարտ կ'ըլլայ, հով չըլ-
լար:

Հովը երբեմն արեւելքէն կը փչէ, երբեմն
արեւմուտքէն, երբեմն հիւսիսէն, երբեմն
հարաւէն:

Նաւերը առագաթստ կը բանան և հովը կը
տանի զանոնք:

Շատ ուժով հովը փոթորիկ կ'ըսուի, վը-
նասներ կուտայ:

6. ԼՈՅՍ ԵՒ ՋԵՐՄՈՒԹԻՒՆ

Լոյս եղած ատեն ամէն բան կը տեսնենք,
թէ՛ մտը և թէ՛ հեռուն կրնանք դիտել:
Մութի մէջ չենք տեսներ:

Լոյսը կ'առնենք արնէն, երբ ցերեկ է:
Արեւ ամբողջ աշխարհը կը լուսաւորէ:

Գիշերը լոյս կուտան լուսինը և աստղերը.
բայց քիչ է անոնց լոյսը:

Գիշերը մեր սենեակները կը լուսաւորենք
ճրագ եւ կանթեղ վառելով:

Արեւ ջերմութիւն ալ ունի, կը տաքցնէ
մեր երկիրը և զմեզ:

Ամառը արեւը շատ ջերմութիւն կուտայ,
օդը շատ կը տաքցնէ:

Ձմեռը արեւը քիչ ջերմութիւն կուտայ եւ
ցուրտ կ'ըլլայ. տաքնալու համար կրակ կը
վառենք:

Ձմեռը կը վառենք կրակարանի մէջ ածուխ
և կամ վառարանի մէջ փայտ:

7. ՀԱՆՈՒՄ ԵՒ ԼՈՒԾՈՒՄ

Ձիւնը սառած ջուր է, արեւուն մէջ կը
հալի հեղուկ կ'ըլլայ:

կերակուրը կրակի վրայ տաքնալով իւղերը կը հալին հեղուկ կ'ըլլան:

Կապարն ալ կրակի վրայ տաքնալով կը հալի, հեղուկ կ'ըլլայ:

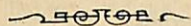
Հաստատուն մարմնոյ մը տաքնալով հեղուկի փոխուիլը հալում կ'ըսուի:

Շաքարի կտոր մը ջրոյ մէջ կը հալի, կը լուծուի:

Կերակրոյ աղը ջրոյ մէջ կը հալի, կը լուծուի:

Ջրոյ մէջ շաքարին, աղին հալելը լուծում կ'ըսուի:

Շաքարը լեղուին վրայ կը հալի, բերնի թուլքին մէջ կը լուծուի:

8. ՄԱԳՆԻՍ ԵՒ ԵԼԵՎՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մագնիս մը ունիմ ձեռքս, զարմանալի առարկայ մը: Ի՞նչ կ'ընէ գիտէ՞ք: Կարի ասեղը, գրիչին ծայրը իրեն կը քաշէ, կը բռնէ:

Բայց միայն երկաթէ առարկայները կը բռնէ, ուրիշ բան չբռնէր, չբռնէր պղինձ, փայտ, թուղթ:

Իմ մագնիսս փոքր է, փոքր բաներ կը բռնէ. մեծ մագնիս մը աւելի խոշոր բաներ պիտի կրնայ բռնել:

Մագնիսը երկաթէ կը շինուի, ուրիշ բանէ չշինուիր:

Բայց աւելի զարմանալին կայ:

Ապակիի երկայն կտոր մը առի, կրակի վրայ քիչ մը տաքցուցի եւ իսկոյն ասուիի վրայ, զգեստիս ծայրին վրայ շփելէ ետքը տարի թուղթի կտորի մը մօտ. ի՞նչ կ'ըսէք ապակին իրեն քաշեց թուղթը:

Ուսուցիչս ըսաւ թէ՝ այդ բան ելեկտրականութեան արդիւնքն է. երկու առարկայներ իրարու վրայ շփուելով կ'ելեկտրականան:

Մութ սենեկի մէջ եթէ շաքար մը կոտրենք, լոյս կը ժայթքէ:

Մութ սենեկի մէջ եթէ սեւ կատուի մը մուշտակը փայփայենք, կայծեր կ'երեւին կատուին վրայ:

Ատենք ալ ելեկտրականութիւն են, ըսաւ:

9. ԿԱՅԵԱԿ ԵՒ ՈՐՈՏՈՒՄ

Օդին մէջ ինքնին ելեկտրականութիւն կը գոյանայ: Եթէ օդին ելեկտրականութիւնը շատնայ, երկինքը լոյսեր, կայծեր կ'երեւին:

Երկինքը փայլող ու մարող այդ լոյսերը կայծակ կ'ըսուին:

Կայծակէն ետքը երկինք կ'որոտայ, ձայներ կ'ենէ:

Մեծ ելեկտրականութիւնը լոյս եւ ձայն
կը հանէ այսպէս :

Կայծակին ձայնը որոտում կ'ըսուի :

Եթէ կայծակը տունի վրայ իյնայ, կը փըլ-
ցունէ, եթէ մարդու վրայ իյնայ, կ'սպաննէ :

Կայծակը որքան ալ ահարկու է, պէտք չէ
վախնալ անկէ, վախկոտ չըսուելու համար,
որովհետեւ վախկոտութիւնը շատ վնասներ
ունի և ծիծաղելի է : Եւ արդէն ի՞նչ օգուտ
կ'ընէ վախնալը :

Կայծակի ատեն պէտք է բոլոր պատու-
հանները դոցել, ուրիշ բան չենք կրնար ընել
կայծակին դէմ :

Գ Լ ՈՒՒ Է .

ՃՍՐՏԱՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1.

Գրասեղանը փայտէ կը շինեն :

Հացը ցորենէ կը շինեն :

Կօշիկը կաշիէ կը շինեն :

Միսը ոչխարէն կը հանեն :

Հացագոգործը հաց կը շինէ :

Կօշկակարը կօշիկ կը շինէ :

Դերձակը զգեստ կը շինէ :

2.

Փայտը ծառերէն կը կտրեն :

Ցորենը հողի վրայ կը բուսնի :

Կաշին կը շինեն կենդանիներու մարմովը :

Վերարկուն ասուի է կը շինեն :

Ասուին բուրդով կը շինեն :

Բուրդը ոչխարին վրայէն կը խուզեն :

Երկրագործը ցորեն կը բուսցնէ :

Ծալարարը կարկանդակներ կը շինէ :

3.

Թաշկինակը կը շինեն բամբակի թելերով :

Բամբակը բոյսի մը պտուղէն կը հանեն :

այս բոյսը բամբակենին է, արտերու մէջ կը
բուսնի :

Փականագործը դուռներու փականք ու բանալի կը շինէ :

Փականքը երկաթէ կը շինուի :

Երկաթը մետաղ մ'է գորշ գոյնով, գետնէն կը հանեն :

Կտաւագործը կերպասներ կը գործէ բուրդի եւ բամբակի թելերով :

Ապակեգործը կը շինէ ապակի եւ սրուակ :

Անուշագործը անուշներ կ'եփէ պտուղներով :

4.

Փայտով կը շինեն գրասեղան, աթոռ, սենեակի դուռ, տախտակամած :

Երենագործը կը շինէ գրասեղան, աթոռ, սեղան :

Ատաղձագործը կը շինէ սենեակի դուռ, պատուհան, նստարան, տախտակամած եւ սանդուղ :

Դարբինը կը շինէ երկաթէ առարկայներ, վանդակապատ, մուրճ, գամ :

Ոսկերիչը կը շինէ ոսկիէ ու արծաթէ առարկաներ, մատանի, շղթայ, օղ, ապարանջան :

5.

Որմնադիրը պատ կը շինէ քարով ու աղիւսով :

Խոհարարը կերակուրներ կը պատրաստէ :

Օճառագործը օճառ կը շինէ :

Պարտիզպանը կը տնկէ ու կը խնամէ իր պարտէզին մէջ ծաղիկներ, ծառեր ու բանջարներ :

Բուրդով անկողին և բարձ կը լեցունեն, ասուի ու շալեր կը հիւսեն :

Ասուիով զգեստ կը շինէ դերձակը :

Փողակապը մետաքսէ կը շինեն :

Շերամը կը շինէ մետաքսը :

6.

Ածխագործը ածուխ կը շինէ անտառին մէջ ծառերու ճիւղերով :

Թիթեղագործը թիթեղէ առարկայներ կը շինէ :

Շաքարը ճակնդեղէն կը հանեն :

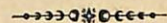
Փաւեակով ու յախճապակիով կը շինեն սկաւառակ ու պնակ :

Փաւեակը ու յախճապակին կաւով կը շինուին :

Գիրքը թուղթէ կը շինեն :

Մամուլի տակ կը դնեն թուղթը ու վրան գիրեր ու պատկերներ կը տպեն :

Կաղմարարը կը ծալէ տպուած թուղթերը, կը կարէ, գիրք կը շինէ :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ը .

Վ Ա Ճ Ա Ռ Ա Կ Ա Ն Ո Ի Թ Ի Խ Ն

1.

Թղթավաճառը թուղթ կը վաճառէ :
 Հացավաճառը հաց կը վաճառէ :
 Կաթնավաճառը կաթ կը վաճառէ :
 Հանդերձավաճառը զգեստ կը վաճառէ :
 Շաքարավաճառը շաքար կը վաճառէ :
 Գիրքը կը վաճառէ գրավաճառը :
 Միրգը կը վաճառէ մրգավաճառը :
 Բանջարները կը վաճառէ բանջարավաճառը :

2.

Նպարավաճառը կը վաճառէ պանիր , իւղ ,
 մեղր , հաւկիթ :

Գինեվաճառը կը վաճառէ գինի , օղի :

Մանրավաճառը կը վաճառէ թուղթ , մա-
 տիտ , մեղան , ասեղ , դերձան , չուան :

Փերեզակը կը վաճառէ շալ , փողակապ ,
 սանտր , կոճակ :

3.

Հացավաճառը , գրավաճառը , կաթնավա-
 ճառը , մրգավաճառը վաճառականներ են :

Վաճառականի մը ծախսած առարկայն վա-
 ճառք կ'ըսուի :

Հացավաճառին վաճառքը հացն է :

Կաթնավաճառին վաճառքը կաթն է :

Նպարավաճառին վաճառքը նպարներ են ,
 իւղ , մեղր , պանիր , ալիւր :

4.

Գրավաճառը , փերեզակը , գինեպանը , նը-
 պարավաճառը կրպակի մէջ նստած կը վա-
 ճառեն :

Կաթնավաճառը , մրգավաճառը , բանջա-
 րավաճառը իրենց վաճառքները հետ առած
 կը շրջին փողոցները , տունէ տուն կ'երթան
 ու կը վաճառեն :

Կաթնավաճառը լիտրով կը չափէ կաթը :
 Կերպասավաճառը մէթրով կը չափէ կեր-
 պասը :

Մրգավաճառը քիլոկրամով կը չափէ միր-
 գերը :

Գեղավաճառը կրամով կը չափէ գեղերը :

5.

Վաճառականը կը վաճառէ իր վաճառքը :
 Իր վաճառքը տալով փոխարէն կ'ընդունի
 դրամ :

Վաճառքը տալով փոխարէն դրամ առնելը
 վաճառել կ'ըսուի :

Դրամ վճարելով վաճառականէն վաճառք
 մ'առնելը գնել կ'ըսուի :

Գնելը կամ վաճառելը առևտուր մ'է:
 Վաճառականութիւնը փոխանակութիւն
 մ'է. փոխանակել վաճառքը գրամի հետ:
 Դրամը կը շինեն ոսկիէ կամ արծաթէ:

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ.

Ե Ր Կ Ր Ա Գ Ո Ր Ծ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

1. Ա Ր Ց

Յորենը բոյս մ'է, հողին վրայ կը բուսնի:
 Յորեն բուսած մեծ տեղ մը արտ կ'ըսուի:
 Արտը կ'ըլլայ քաղաքէն հեռու, դաշտե-
 րու մէջ:

Երկրագործը կը ցանէ ցորենը հողին մէջ,
 յետոյ ցորենը կը բուսնի, կը մեծնայ: Այն
 ատեն երկրագործը կը հնձէ զանոնք:

Արտերու մէջ կը բուսնին դարձեալ բամ-
 բակ, վուշ, կանեփ, լուբիա, գարի, ճակըն-
 դեղ:

2. Մ Ր Գ Ա Ս Տ Ա Ն

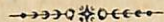
Խնձոր, տանձ, կեռաս, սալոր, նուռ միր-
 գեր են:

Խնձորը խնձորենիին պտուղն է. տանձը
 տանձենիին պտուղն է. կեռասը կեռասենիին
 պտուղն է. սալորը սալորենիին պտուղն է.
 Նուռը նռնենիին պտուղն է:

Այս ծառերը մրգաստաններու մէջ տըն-
 կուած են:

Պարտիզպանը կը խնամէ զանոնք, կը ջրէ,
 կը մաքրէ, և երբ պտուղները հասունան,
 կը քաղէ:

Այս պտուղները կը վաճառէ պարտիզպանը
 մրգավաճառին. մրգավաճառն ալ կը վաճա-
 ուէ զանոնք մեղի:

3. Ծ Ա Ղ Ի Խ Ն Ի Ա Ս Ն Ջ Ս Ի

Պարտէզներու մէջ կը բուսնին վարդ, շա-
 հըրամ, յասմիկ, կակաջ, շուշան. ասոնք ծա-
 ղիկներ են:

Պարտիզպանը կը տնկէ, կը խնամէ, կը ջրէ զանոնք:

Ծաղիկներով փունջ կը կապեն, պսակ կը շինեն ու կը վաճառեն:

Բանջարանոցի մէջ կը բուսնին կաղամբ, դդում, շողգամ, սմբուկ, ոսկեխնձոր, կանկար. ասոնք բանջարներ են:

Բանջարանոցի մէջ կը բուսնին դարձեալ աղատքեղ, անանուխ, կոտեմ, պղպեղ. ասոնք համեմունք են:

Պարտիզպանը կը տնկէ, կը խնամէ, կը ջրէ զանոնք, և երբ բուսնին, կը քաղէ զանոնք ու կը վաճառէ բանջարավաճառին:

Բանջարավաճառը կը վաճառէ զանոնք ամենուն:

4. ՄԱՐԳԱԳՆՏԻՆ

Դաշտերուն մէջ խոտ բուսած տեղեր մարգագետին կ'ըսուին:

Մարգագետինը ծածկող խոտերը արօտ կ'ըսուին:

Արօտները հունտ ունին. երկրագործը կը ցանէ հունտերը. այն ատեն խոտերը կը բուսնին:

Խոտերը մանգաղներով կը հնձեն ու կը վաճառեն:

Խոտերը կը կերցնեն ոչխարին, կովուն, ձիուն. անոնց անունքն են:

Պատահեր եմ որ շատ մը ոչխարներ ու կովեր մարգագետին մէջ ճարակին, խոտ ուտեն:

Այդ կենդանիներուն տէրը, զանոնք արածողը հովիւ կ'ըսուի:

5. ԱՅԳԻ, ԽԱՂՈՂ, ԳԻՆԻ

Խաղողը որթին պտուղն է:

Միայն որթեր տնկուած տեղ մը այգի կ'ըսուի:

Այգիի մէջ շատ տեսակ աշխատութիւններ կան. այգեպանը կ'աշխատի հօն, կը խնամէ որթերը, կը քաղէ խաղողները ու կը վաճառէ:

Խաղողը չորցնելով կը շինեն չոր խաղող, չամիչ:

Խաղողը անուշ է. կը ճղմեն զայն ու ջուրը
կ'առնեն. Խաղողին ջուրը քաղցու կ'ըսուի,
ըմպելի մ'է, կը խմենք:

Քաղցուն գինիի կը փոխեն: Գինին կարմիր
ըմպելի մ'է:

Ըմպելի կ'ըսենք խմուող բաներու: Զուրն
ալ ըմպելի մ'է:

Գ. Ա Ն Տ Ա Ռ

Անտառը ծառոտ տեղ մ'է:

Անտառի ծառերը վայրի են, պտուղնին
չուտուիր:

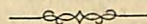
Վայրի ծառերը մեծ ու բարձր կ'ըլլան:

Փայտահարը կը կտրէ անտառին ծառերը:

Ծառերուն ճիւղերը կը ջարդեն ածուխ կը
չինեն:

Ծառերը կը ճեղքեն տախտակ կը չինեն:

Անտառի ծառեր են կաղնի, թմբի, շոճի,
կնձնի, եղևին:

Դ. ԸՆՏԱՆԻ ԿԵՆՂԱՆԻՆԵՐ

Ընտանի կենդանիները մարդոց հետ բա-
րեկամի պէս կ'ապրին ու կը ծառայեն անոնց:

Ընտանի կենդանիներ են շուն, կատու, ձի,
էշ, կով, այծ, ոչխար, հաւեր ու մեղուներ:

Բոլոր այս կենդանիները օգտակար են մեզ:

Ոչխարին բուրդովը, այծին ստեւովը կեր-
պամներ կը հիւսեն:

Հաւ, հնդկահաւ, սագ, բադ հաւնոցի մէջ
կը բնակին ու հաւկիթ կ'ածեն:

Ոչխարին, այծին, կովուն ու հաւերուն մի-
սերը կ'ուտուին:

Շունը մեր տունը կը պահպանէ, որսի կ'եր-
թայ ու դեռ ուրիշ ծառայութիւններ կ'ընէ:

Կատուն մեր տան մուկերը կը ջնջէ:

Ձին ու էշը բեռ կը տանին, կառք ու
սայլ կը քաշեն:

Ոչխարին, այծին, կովուն, ձիուն մորթերով
կաշիներ կը չինեն:

Մեղուն մեղր կը չինէ փեթակին մէջ:

Տ. Կ Ա Թ

Կաթը ճերմակ հեղուկ մ'է, մեր նախա-
ճաշն է:

Կովը, ոչխարը, այծը կաթ կուտան եթէ
քամենք անոնց ստինքը:

Կաթը համեղ է, բայց եթէ առանց եփե-
լու խմենք զայն, կը հիւանդանանք:

Կաթով կը չինեն պանիր, մածուն, կարագ:

Գ Լ ՈՒՒ Ժ.

ԸՆՏԱՆԻ ՅԱՐԿ

1. Մ Ե Ր Դ Պ Ե Ռ Յ Ը

Մեր դպրոցը մեծ է, գեղեցիկ է:

Հոն կան սրահներ, դասարաններ, սան-
դուխներ, բակ, ճաշարահ:

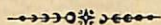
Սրահներու մէջ իրարու ետեւ կարգաւ
դրուած են դրասեղաններ:

Գրասեղաններուն դիմացը ուսուցիչին տե-
ղը կայ, բարձր շինուած:

Դպրոցին մէջ շատ տեսակ դասեր կ'առ-
նենք. կրօնք, Մայրենի լեզու, Գրավարժու-
թիւն, Թուագիտութիւն, Իրագիտութիւն,
Գծագրութիւն, Երգ, Պար, Մարմնամարզ:

Կէս օրին ճաշարան կ'իջնենք, ճաշ կ'ընենք:

Օրը երկու անգամ զրօսանքի կ'ելնենք բա-
կը կը խաղանք:

2. Տ ՈՒՆ

Տուն մը կ'ունենայ հիմ, պատեր, տանիք,
պատուհաններ եւ դուռ:

Տան մը ներսը կայ բակ, խոհանոց սան-
դուխներ, սենեակներ եւ սրահներ:

Տունը յարկերու կը բաժնուի. գետնայարկ,
երկրորդ յարկ, վերնայարկ:

Պատերը կը շինեն քարէ կամ աղիւսէ, այն
ատեն տունը կ'ըսուի քարաշէն:

Տան տախտակամածները, ձեղունները ու
սանդուխները կը շինեն փայտէ:

Բոլորովին փայտէ շինուած տուն մը կ'ըս-
ուի փայտաշէն:

3. Ս Ե Ն Ե Ս Կ

Մեր տան մէջ չորս սենեակ կայ. Իմ սեն-
եակս փոքր է՝ վերի յարկը:

Սենեակիս պատուհանները արեւմուտք կը
նային:

Սենեակս չորս պատեր ունի, դրան դիմա-
ցը երեք պատուհաններ կան:

Ձեղունը բարձր է, կարմիր ներկուած է,
պատերն ալ կարմիր ներկուած են:

Գետինը ծածկուած է գորգով. Գորգին
վրայ գոյնզգոյն նկարներ կան:

Սենեակիս մէջտեղ իմ անկողինս տարած-
ուած է մահճակալին վրայ. մայրս կը յարդա-
րէ զայն ամէն օր:

Մէկ սեղան և երեք աթոռներ կան մէկ
կողմը դրուած: Պատէն հայելի մը և երկու
պատկերներ կախուած են:

Ես իմ սենեակիս մէջ բոլորովին հանգիստ
եմ, հոն կը կանչեմ եղբայրներս և միասին կը
զրօսնուենք:

4. ԵԿԵՂԵՑԻ

Մեր թաղին մէջ մէկ եկեղեցի միայն ունինք. Ամէն կիրակի կ'երթամ հոն ծնողներու հետ և մինչեւ ժամերգութեան աւարտելը հոն կը մնանք ու կ'աղօթենք:

Եկեղեցին սուրբ տեղ է, ամբողջ ժողովուրդը, կին, այր, ծեր, տղայ, ամէնքն ալ ակնածանքով կը կենան հոն ու կ'աղօթեն:

Մեր եկեղեցին այսպէս կազմուած է, խորան, դաս, սրահ, գաւիթ, երկու պահարաններ ու զանգակատուն:

Խորանը բարձր բեմի վրայ շինուած սեղան մ'է, հոն քահանայ մը ամէն կիրակի Սուրբ Պատարագ կը մատուցանէ:

Դասը քահանայներուն ու դպիրներուն տեղն է, ժողովուրդին չէ ներուած հոն մտնել:

Սրահը ու գաւիթները ժողովուրդին յատկացուած են:

Երկու պահարանները եկեղեցւոյ սպասաները պահելու տեղեր են:

Պահարանին մէկուն մէջ կը գտնուի դարձեալ Մկրտութեան աւաղանը. հոն երբեմն, կիրակի օրեր, կը բերեն փոքրիկ երախայներ մկրտելու ու կնքելու համար:

Մեր թաղի եկեղեցիին յատակաձեւը խաչի ձեւն ունի. խորանը, սրահը և երկու պահարանները խաչին չորս թեւերը կը կազմեն:

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

ՈՒՍՈՒՄՆ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆԻ

1. ԾՆՈՂՔ

Ես փոքրիկ տղայ մ'եմ, ինչպէս կրնամ ապրիլ միայնակ. մայրս կը խնամէ զիս:

Հայրս ամէն օր գործի կ'երթայ, ու կ'աշխատի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, որպէս զի ստակ չահի ու առնէ ինձ պէտք եղած բաները:

Հայրս ու մայրս իմ ծնողքս են. անոնք կը սիրեն զիս ամէն բանէ աւելի. ես ալ զանոնք պիտի սիրեմ միշտ:

Անոնք իմ երջանկութեանս վրայ կը մտածեն. ինձմէ աղէկ գիտեն օգտակարն ու լաւը. պէտք է միշտ հնազանդիմ անոնց:

Անոնք կը հսկեն իմ վրաս գիշեր եւ ցերեկ, որպէս զի բանէ մը չմիասուիմ. ես ալ իրենց բնաւ նեղութիւն չպիտի տամ, ու միշտ պիտի յարգեմ զիրենք:

Պատգամ. — Տղայք պէտք է սիրեն ու յարգեն իրենց ծնողքը ու հնազանդին անոնց:

2. ԸՆՏԱՆԻՔ

Հայրէս ու մայրէս զատ ունիմ մեծ հայր և մեծ մայր. մեծ հայրիս պապ կ'ըսեմ, մեծ մայրիս հանի կ'ըսեմ:

Պապս և հանիս հօրս ծնողներն են :

Իմ ծնողներս կը պատուեն այս երկու ծերունիները ու կը խնամեն զանոնք :

Ես կը սիրեմ իմ պապս ու հանիս . անոնք իմ գրաս կը գուրգուրան , կ'ուզեն որ ուրախ ըլլամ ու պատմութիւններով կը զուարճացնեն զիս :

Ունիմ դարձեալ եղբայր մը և երկու քոյրեր . ասոնք իմ լաւագոյն ընկերներս են :

Անոնք կը սիրեն զիս . ես ալ զանոնք կը սիրեմ , կը սիրեմ իմ անձիս պէս , կը սիրեմ մանաւանդ՝ մայրիկիս հաճոյք պատճառելու համար :

Պատեալ . — Պէտք է որ տղայք սիրեն ու պատուեն իրենց մեծ հայրը ու մեծ մայրը : Պէտք է որ սիրեն նաև իրենց եղբայրներն ու քոյրերը , վեճ չընեն անոնց հետ :

3. ԴՊՐՈՑԻ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Դպրոցին մէջ ունիմ ուսուցիչ մը և ընկերներ :

Ուսուցիչս շատ բարի է , կը սիրէ զիս եղբօր պէս , կը խնամէ զիս հօր պէս :

Նա երկրորդ ծնող մ'է ինձ համար , հայրիկիս ու մայրիկիս չափ թանկագին բարեկամ մը :

Երբէք չպատժեր զիս , որովհետեւ կը հրնազանդեմ իրեն , երբէք չյանդիմաներ զիս , որովհետեւ կը գիտնամ դասերս :

Իմ միակ բաղձանքս է դպրոցին մէջ հաճելի ըլլալ ուսուցչիս , արժանանալ անոր համարման :

Նա շատ բան գիտէ , ինչ տարակոյս որ ունենամ կը պարզէ : Հոգ կը տանի որ մեր դասերն հասկնանք . կը սովորեցնէ , միշտ կը սովորեցնէ ու երբէք չձանձրանար :

Շատ կը նեղանայ երբ աչակերտ մը իրեն մօտիկ չընէր : Բայց ես միշտ ուշադրութիւն կ'ընեմ դասիս . ուսուցչիս ամէն ըսածը միտքս կը պահեմ :

Ուսուցիչս պատուիրած է որ տղայք միշտ սիրեն զիրար , վեճ չընեն : Ես ուսուցիչիս հրնազանդելու համար ընկերներս այնքան կը սիրեմ որ ամէնքն ալ հետս լաւ կը վարուին :

Եւ արդէն դպրոցին մէջ ամէնքս ալ եղբայր ենք :

Պատեալ . — Պէտք է սիրել ու պատուել ուսուցիչը , ուշադիր ըլլալ դասերուն և պատրաստել զանոնք : Պէտք է սիրել ընկերները ու չգիտիլ անոնց հետ :

4. ԱՆՁԻՆ ԽՆՍՄՔ

Լաւ տղայ մը պէտք է որ իր անձին խնամ տանի :

Աչակերտին երեսները , ականջները ու ձեռքերը պէտք է միշտ մաքուր ըլլան , մազերն ալ սանտրուած :

Ձգեստները վայելուչ և առանց պատրու-
ուածքի, դէմքը զուարթ ու գոհ, գիրքերը
և տետրակները նոր ու մաքուր ըլլալու են:

Լաւ տղայ մը շատակերութենէ կը խորշի,
չափաւոր, ժուժկալ կ'ըլլայ:

Տղու մը պարտքն է ինքզինքը գործունե-
այ, ժիր, աշխատասէր ըլլալու վարժեցնել,
որպէս զի այդպէս ալ մեծնայ:

Աշխատասէր ու գործունեայ տղայն դըպ-
րոցին մէջ իր դասերով կը զբաղի, դպրոցէն
դուրս իր ծնողաց գործերուն կ'օգնէ. իսկ
պարապ ատեններն ալ հուժկու շարժումի խա-
ղերով կը զբօսնու, որպէս զի ուժեղ ըլլայ և
շուտով աճի:

Մարմնամարդը մանաւանդ, շատ կարեւոր
է տղայոց համար. մարմնամարդ ընողը շու-
տով չհիւանդանար:

Իմաստուն աշակերտը երբէք ծոյլ, դան-
դաղ կամ վատ ըսել չի տար իրեն. այն ատեն
ամէնէն կը սիրուի:

Ի՞նչ մեծ պատիւ է սիրելի ըլլալ ամէնուն:

5. ԱՇՄԱՐՏԱԽՈՍՈՒԹԻՒՆ

Մեր դպրոցի սրահին ճակատը գրուած է
կարմիր տառերով.

« Վատ է որ սուտ կը խօսի »

Շատ անգամ ընկերներուս կը ցուցնեմ այս
խօսքը երբ սուտ խօսին:

Ուսուցիչը փորձած է զիս. գիտէ որ չեմ
ստեր, կը հաւատայ խօսքիս, կը վստահի երբ
խոստանամ:

Ձեմ ստեր պարզ բաներու համար, բայց չեմ
ստեր մինչեւ իսկ երբ փափայ ինձ է:

Երբ անկարգութեան մը պատճառ ըլլամ,
և ուսուցիչը փնտռէ յանցաւորը, համարձակ
առաջ կ'անցնեմ և կ'ըսեմ թէ յանցաբը իմն է:

Միշտ այսպէս կ'ընեմ և ընկերներս կը զար-
մանան. ի՞նչ կ'ուզեն որ ընեմ. ուրիշի՞ վրայ
ձգեմ յանցանքը, բայց այդ վատութիւնն է.
լո՛ւռ կենամ և ինքզինքս չյայտնեմ, բայց ու-
սուցիչը պիտի յոգնի յանցաւորը գտնելու
համար:

Ուսուցիչիս շատ բան կը պարտիմ ես, իմ
կրթութիւնս, իմ սովորածներս, իմ կեանքս.
և վի՛շտ պատճառեմ իրեն, պատիժէ փախչե-
լով վատաբար:

Ասկից զատ, ես վարժուած եմ ճշմարիտը
խօսելու, սուտ չեմ կրնար խօսիլ, չեմ ուզեր
սուտ խօսիլ, չպիտի խօսիմ սուտ:

Եւ արդէն երբ սուտս յայտնուի, այլ ևս
ո՞վ կը հաւատայ ինձ:

Երբ մարդիկ չհաւատան խօսքիս, ինձ չը
վստահին, ես ի՞նչ կ'ըլլամ. ամթէս կը հե-
ւանդանամ, կը մեռնեմ:

6. ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ ԶԸՆՅԵԼ

Օր մը դպրոցին մէջ քովի ընկերս իր գրիչը կորսնցուցեր էր:

Չեմ գիտեր ինչո՞ւ, կարծեց թէ ես գողցած եմ:

Գող ես, գրիչս դուն գողցար, ըսաւ:

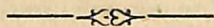
Ինչո՞ւ գողնայի, ինչո՞ւ անոր գրիչը առնէի, ես գրիչ չունի՞մ: Եւ եթէ գրիչ չունե՜նամ, կրնամ անոր գրիչը գողնալ: Գրիչ մը որ ուրիշինն է, իմս չէ, ի՞նչպէս կրնամ առնել:

Ես փողոցը ստակ տեսած եմ գետինը ինկած, բայց չեմ առած, մտածելով որ իմս չէ: Այս ստակը հոս պէտք է մնայ, որպէսզի կորսընցնողը դառնայ դայ եւ առնէ զայն. ես ինչո՞ւ առնեմ քանի որ իմս չէ: Այսպէս ըսելով, ստակը հոն թողած ու դպրոց եկած եմ:

Եւ հիմայ Արբակ կ'ըսէ թէ ես գող եմ:

Բարկութենէս լացի:

Ուսուցիչս բարի է. տեսնելով յուզումս, եկաւ հանդարտեցուց զիս: Կը հաւատամ, ըսաւ, թէ դուն չես գողցած գրիչը. Արբակ կը զրպարտէ:

7. ԱՍՏՈՒԱԾ

Աստուած բարի է, բարիները կը սիրէ ու կը պաշտպանէ:

Նա ստեղծած է զմեզ, և երկիրը մեզ համար: Աստուած երկինքն է ու ամէն տեղ. ո՛ւր ալ ըլլանք կը տեսնէ զմեզ, կը լսէ զմեզ:

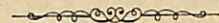
Կ'աղօթենք անոր եկեղեցիի մէջ, դպրոցի մէջ, տան մէջ:

Աստուած մեծ է, հայրէս ալ մեծ, ուսուցիչէս ալ մեծ, ամէնէն ալ մեծ:

Նա մեր տէրն է, մեր հայրն է:

Իմ հայրս Հայր կը կոչէ զայն և կ'աղօթէ: Իմ ուսուցիչս Տէր կը կոչէ զայն և կ'աղօթէ:

Ուրեքն ես ալ պարտիմ սիրել զԱստուած, սիրել ամէն բանէ աւելի, և բարի ըլլալ իր սիրոյն համար:

Գ Լ ՈՒ Խ Ժ Բ.

Ա Շ Խ Ա Ր Հ Ա Գ Ր ՈՒ Թ Ի Ի Ն

1. ԱՐԵՎԵԼՈՒՄ

Առաւօտուն արեգակը կ'երևի, լոյս կուտայ մեզ, երեկոյն արեգակը կը կորսուի, մութը կը մնանք:

Ամէն առաւօտ արեգակը միեւնոյն կողմէն կը ծագի. Ամէն երեկոյ արեգակը միեւնոյն կողմէն կ'ընկղմի:

Արեւուն ծագած կողմը արեւելք կ'ըսուի:

Արեւուն ընկղմած կողմը արեւմուտք կ'ըսուի:

Արեւը արեւելքէն ելնելով կ'երթայ մինչև արեւմուտք, հոն կ'ընկզմի:

Արեւելք և արեւմուտք դէմ առ դէմ են: Երբ այնպէս մը կենամ որ ձախ կողմն արեւելքին դառնայ, աջ կողմն արեւմուտքին կը նայի:

Երբ երեսս արեւելքին ուղղած կենամ, ետիս կը մնայ արեւմուտքը:

3. ԱՐԵՎԵԼՈՒՄ (Շարն.)

Եթէ աջ ձեռքս արեւելքին, ձախ ձեռքս արեւմուտքին դարձուցած կենամ, դիմացս հիւսիս կ'ըլլայ, ետեւի կողմն հարաւ:

Եթէ երեսս արեւելք դարձնեմ, ետիս կը մնայ արեւմուտքը, աջ կողմն հարաւը, ձախ կողմն հիւսիսը:

Հիւսիսը հարաւին հետ և արեւելքը արեւմուտքին հետ դէմ առ դէմ գտնուելով, այս չորս կողմերը զիրար կը խաչաձեւեն: Այս չորս կողմերէն մէկը միայն գիտնալով միւս երեքը կը գտնուին:

Մեր դպրոցին դուռը հիւսիս կը նայի:

Մեր դասարանին պատուհանները արեւելք կը նային:

3. ՓՈՂՈՑ

Մեր տունէն մինչեւ դպրոց դալու համար շատ ճամբայներէ կ'անցնիմ:

Ճամբուս երկու կողմը տուներ, խանութներ կան:

Երկու կողմը տուներ եղած ճամբայներուն փողոց կ'ըսենք:

Փողոցները ուղիղ են եւ երկայն:

Մեր տան ու դպրոցին կողմերը շատ փողոցներ կան, ամէնքն ալ անուններ ունին:

Ճամբայ չգիտցող մը այսքան փողոցներու մէջ պիտի մոլորի: Բայց ես շատ ճամբայներ սովորած եմ, կրնամ միայնակ երթալ մեր տունէն մինչեւ եկեղեցի և դպրոց:

Հայրս պատուիրած է որ չգիտցած փողոցներէս չանցնիմ: Ես կը հնազանդիմ հօրս հրամանին:

4. ԹՄՂ

Մեր թաղը ընդարձակ է, կը կոչուի Սամաթիա: Թաղին բնակիչն ալ Սամաթիացի:

Մեր թաղը շատ մը փողոցներով ձեւացած է, կեդրոնն է Սուրբ Գէորգ եկեղեցին և երկու վարժարանները:

Եկեղեցիին առջեւի մեծ փողոցը կը կոչուի եկեղեցիին հրապարակը:

Սամաթիաի հարաւը ծոցն է, Մարմարան:

Ամէն փողոց անուն ունի, ամէն տուն թիւ ունի:

5. Բ Ա Ղ Ա Բ

Մեր թաղը Բուժ-Բափու կ'ըսուի:
 Բուժ-Բափուին հարաւը ծով է, Մարմա-
 րա ծովը:
 Բուժ-Բափուին արեւմուտքը Սամաթիա ու
 Թօփ-Բափու թաղերը կան:
 Բուժ-Բափուին արեւելքը Այա-Սօֆիա և
 Սիրքէճի թաղերը կան:
 Բուժ-Բափուին հիւսիսը Սուլթան Պայա-
 զիտ, Պալատ և Էյուպ թաղերը կան:
 Այսքան թաղեր միասին քաղաք մը կազ-
 մած են:
 Մեր քաղաքը Կոստանդնուպոլիս կ'ըսուի:
 Ես Պոլսեցի եմ:
 Բուժ-Բափու Պոլսոյ մէկ թաղն է:

6. Թ Ո Ւ Ր Բ Ի Ա

Պոլիս մեծ քաղաք է. հոն կը բնակին թուր-
 քեր, հայեր, Յոյներ և Հրեայներ: Ասոնք
 ամէնը միասին Օսմանցի կ'ըսուին: Ես ալ Օս-
 մանցի մ'եմ:

Ուրիշ շատ քաղաքներ կան նոյնպէս Օս-
 մանցիներէ բնակեալ: Այս քաղաքներէն ոչ
 մանք Մարմարա ծովուն հիւսիսային եզերքին
 վրայ, այսինքն Պոլսոյ կողմն են, ոմանք ալ
 Մարմարաի հարաւային եզերքին վրայ, այսինքն
 Սկիւտարի կողմն են:

Մարմարաի հիւսիսային եզերքի մասը կ'ըս-
 ուի Եւրոպական Թուրքիա, հարաւային եզեր-
 քի մասը կ'ըսուի Ասիական Թուրքիա: Պոլիս
 Եւրոպական Թուրքիոյ քաղաք է, Սկիւտար
 Ասիական Թուրքիոյ քաղաք է:

Եւրոպական Թուրքիոյ մէջ կան ուրիշ շատ
 քաղաքներ ալ, Ռոստոթոյ կամ Թէքիրտաղ,
 Սիլիվրի, Ադրիանուպոլիս կամ Էտիւրնէ, Սե-
 լանիկ, Եանեա, Շքոտրա և այլն:

Ասիական Թուրքիոյ մէջ ալ կան շատ քա-
 ղաքներ, Պրուսա, Սերաստիա կամ Սվազ, Կե-
 սարիա կամ Գայսէրի, Սամսոն, Տրապիզոն,
 Կարին կամ Էրզրում, Վան, Մուշ, Պաղտատ,
 Երուսաղէմ, Դամասկոս կամ Շամ, Զմիւռ-
 նիա, Սիս, և այլն:

Եւրոպական եւ Ասիական Թուրքիաները
 միասին միակ երկիր մ'են. Թուրքիա: Թուր-
 քիոյ բնակիչները Թուրքիացի կ'ըսուին:

7. Ն Ր Կ Ի Ր

Երկիրը մեծ դուռնո մ'է. անոր վրայ տեղ
 տեղ ջուրով ծածկուած է, տեղ տեղ չոր է ու
 հող, քար կը գտնուի: Երկրի վրայ ջուր ե-
 ղած տեղերը ծով կ'ըսուին, իսկ չոր եղած տե-
 ղերը ցամաք կ'ըսուին:

Ծովերը ցամաքէն աւելի տեղ բռնած են:

Յամաքը հինգ մաս է. Եւրոպա, Ասիա, Ափրիկէ, Ամերիկա, Ովկիանիա:

Եւրոպան շատ մասերու բաժնուած է. Եւրոպական թուրքիա, Սերպիա, Յունաստան, Ռումանիա, Ռուսիա, Աւստրիա, Գերմանիա, Իտալիա, Ֆրանսա, Անգլիա, Լայլն:

Ասիան ալ շատ մասերու բաժնուած է. Ասիական թուրքիա, Կովկասիա, Պարսկաստան, Հնդկաստան, Չինաստան, Ճաբոն, Լայլն:

Ափրիկէ ալ շատ մասերու բաժնուած է. Եգիպտոս, Ալճերիա, Հապէշաստան, Սուտան, Լայլն:

Ամերիկա ալ շատ մասերու բաժնուած է. Միացեալ-Նահանգներ, Մեքսիկայ, Պրադիլիա, Փէրու, Չիլի, Լայլն:

Ովկիանիա ալ շատ մասերու բաժնուած է, Ճաւա, Աւստրալիա, Լայլն:

Բոլոր այս երկիրներուն մէջ հարիւրներով քաղաքներ կան, և ամէն մէկ քաղաքի մէջ հազարներով բնակիչ կայ: Ուրեմն ո՞րքան մեծ է եղեր աշխարհս, և ո՞րքան մարդիկ կը բնակին եղեր հոն:

8. ԵՐԿՐՆՔ

Յերեկը երկինքը կը տեսնենք միայն արեգակը, գիշերը կը տեսնենք լուսին և աստղեր:

Արեգակը մեզի կ'երևի թէ արեւելքէն ելնելով մինչեւ արեւմուտք կ'երթայ ու հոն կ'ընկղմի. բայց այս առեւտրոյթ բան մ'է. Իրողութիւնը այն է որ մեր երկիրը կը դառնայ իր հետ դարձնելով մեզ ալ և ինչ որ կայ երկրի վրայ:

Ինչպէս որ նաով գացող մը պիտի կարծէ թէ եղերքները կը շարժին, այնպէս ալ մենք երկրի հետ շարժելով, չենք զգար թէ շարժման մէջ ենք, այլ կը կարծենք թէ արեւը կ'երթայ արեւելքէն դէպ ի արեւմուտք:

Արեւը ահագին կրակ մ'է, կուտայ մեզ լոյս և ջերմութիւն. Շատ աւելի մեծ է մեր երկիրէն, բայց հեռուն ըլլալով փոքր կ'երևի:

Լուսինը գիշերները կը լուսաւորէ զմեզ, բայց տաքութիւն չունի: Լուսինը երկրէս փոքր է, բայց երեւցածին չափ փոքր չէ, հեռու ըլլալուն համար այդքան փոքր կը տեսնենք զայն:

Գիշերը աստղեր ալ կան երկինքը. ասոնք այնչափ բազմաթիւ են որ չենք կրնար համարել:

Աստղերն ալ մեծ գունտեր են, բայց այնքան հեռի են որ կէտի չափ կ'երևին:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ժ Գ .

Ա Ռ Ո Ղ Զ Ա Պ Ա Հ Ո Ի Թ Ի Խ Ն

1. ԱՌՈՂԶԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

Երբ հանդիստ եմ մարմնով, նեղութիւն չեմ գգար և աշխոյժ եմ, կ'ըսեմ թէ առողջ եմ:

Բայց երբեմն տկար կ'ըլլամ և չեմ ուզեր խաղալ, դպրոց երթալ, պտտիլ. այն ատեն անկողինիս մէջ կը մնամ: Մայրս ինձ կ'ըսէ թէ հիւանդ ես, և կը խնամէ զիս:

Բժիշկը, մեր տան բժիշկը բարի մարդ մ'է, հօրս բարեկամը. կուգայ կը գդուէ զիս, կը քննէ ու գեղ կը գրէ: Կը պատուիրէ որ հընազանդիմ մայրիկիս ևս գեղը խմեմ:

Զեմ կրնար մերժել այս բարի մարդուն հըրամանը որ իմ օգուտիս համար է, կը խոստանամ խմել, և կը խմեմ գեղը՝ ամբողջովին, մինչեւ իսկ եթէ լեղի ըլլայ այն:

Գէշ բան է հիւանդ ըլլալ. ես իմ անձիս խնամ կը տանիմ միշտ. կը դեղուչանամ մսելէ, քրտնելէ, իյնալէ, անձանօթ բաներ ուտելէ: Այս կերպով առողջ կը մնամ, չեմ հիւանդանար:

2. Ա Ռ Ա Ի Օ Տ

Առաւօտուն երբ քունէս ելնեմ, անմիջապէս սննեակիս պատուհանները կը բանամ,

որպէս զի օդը մաքրուի, որովհետեւ սննեակիս օդը գիշերը իմ շունչէս ապականած է:

Մեր շունչը փասակար է մեղ, կը հիւանդացնէ:

Անկողինիս մէջ գիշերը դուլիս վերմակէն դուրս կը պահեմ մաքուր օդ շնչելու համար:

Ամէն առաւօտ պաղ ջուրով կը լուամ երեսս, վիզս, ականջներս, կուրծքս եւ բազուկներս մինչեւ արմուկ:

Լուացուելէս ետքը զուարթութիւն ու աշխոյժ կուգայ վրաս. այն ատեն երգելով կը սանտրեմ դուլիս ու կը հազուիմ: Յետոյ նախաճաշ կ'ընեմ ու դպրոց կ'երթամ:

Նախաճաշըրած չեմ կրնար երթալ դպրոց:

3. ԱՌՈՂԶԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

Այն տղայն որ առողջապահութիւն գիտէ, ինքզինքը առողջ կը պահէ ու բնաւ չհիւանդանար:

Առողջ տղայն իր ծնողներուն վրայ քիչ բեռ կ'ըլլայ. հիւանդ տղայն իր ծնողքը մտահոգութեան կը մատնէ ու մեծ ծախքեր կը պատճառէ:

Առողջ տղայն երբեք բացակայ չըլլար դպրոցէն, յարատեւող աշակերտներուն կարգը կ'անցնի: Հիւանդ տղայն յաճախ բացակայ

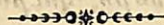
կըլլայ դպրոցէն ու կը յուսահատեցնէ ուսուցիչը, անոր ջանքերը ի դերեւ հանելով:

Առողջ ըլլալու համար պէտք է որ տղայ մը

1. Սիրէ մաքրութիւնը ու չափաւորութիւնը:

2. Մարմնամարզի դասերուն հետեւի:

3. Հուժկու ու շարժումի խաղեր միայն խաղայ, դանդաղ, նստուկ խաղերը արհամարհէ:

4. Կ Ե Ց Ո Ւ Ա Տ Ք Ն Ե Ր

Ուսուցիչը պատուիրած է որ գրասեղանին վրայ նստինք մեր թեւերը մեր ետին միացուցած: Այնպէս ընենք դարձեալ երբ քալենք կամ կենանք դպրոցին մէջ:

Այսպէս ընելով, կըսէ, աւելի հանգիստ չունչ պիտի առնէք, և ձեր կուրծքեր դուրս ուռած պիտի մնան. աւելի առողջ պիտի ըլլաք և ուժերնիդ պիտի չափնայ:

Ուսուցիչը մէկ անգամ ըրած է այս պատուէրը և ես միշտ կը կատարեմ զայն, ինչո՞ւ մոռնամ ու պարտադանց ըսուիմ:

Ուսուցիչը պատուիրած է որ կարդալու համար մեր գլուխը ուղիղ բռնենք ու մեր գիրքը վեր, մեր աչքին դիմացը բերենք, փոխանակ գիրքը վար բռնելով գլուխը վար ծռելու:

Դարձեալ պատուիրած է որ գրելու համար երկու թեւերը գրասեղանին վրայ դնենք, գլուխը բարձր բռնենք, աչքերը տետրակէն հեռու պահենք, տեսնելու չափ միայն մօտ:

5. Մ Ե Ր Պ Ե Ց Ի Ն Ե Ր

Երեք տեսակ պէտքեր ունինք. սնունդ, զգեստ, տուն:

Ամէն մարդ սնունդի պէտք ունի. առանց սնունդի չենք կրնար ապրիլ:

Օրը չորս անգամ սնունդ կ'առնենք. առաւօտուն՝ նախաճաշ, կէս օրին՝ ճաշ, երեկոյն՝ նախընթրիք, գիշերը՝ ընթրիք:

Մեր սնունդներն են՝ հաց, միս, հաւկիթ, կաթ, բանջարեղէն, մեղր, պանիր, շոքոլա, պտուղներ: Մսունդ են դարձեալ ջուրը, գինին, սուրճը, թէյը:

Զգեստներ ալ պէտք են մեզ, առանց ըզգեստի պիտի մնինք և կամ տաքէն, հովէն նեղուինք:

Տուն մ'ալ պէտք է մեզ բնակելու համար. հոն կ'ապաստանինք ու հանգիստ կը վայելենք հովուն, անձրեւին, տաքին, ցուրտին դէմ:

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

ԽԱՂԵՐ

Մի քանի խաղեր կ'առաջարկենք ի ստորեւ 8-11 տարեկան տղայոց յարմարեցուած։ Ասոնցմէ ոմանք սենեակի մը, սրահի մը մէջ կրնան խաղացուիլ, ինչպէս են չուան ցատքել, աչքկապուկ, նապաստակ եւ որսորդ, աղանի թռի՛ր, չորս անկիւնք. ոմանք բացօթեայ ընդարձակ տեղի վրայ կրնան խաղացուիլ, ինչպէս են չրջանակ, չուան ցատքել, հալածում, պահուրտուք, քարընկեցութիւն, ուժաքար, քար դնտակ, դնտակախաղներ, չորս անկիւն. Դարձեալ ոմանք առանձին կրնան խաղացուիլ, ինչպէս չրջանակ, չուան ցատքել, այլք խումբով կը խաղցուին, ինչպէս հալածում, պահուրտուք, աղանի թռի՛ր, և այլն։

ՇՐՋԱՆԱԿ. — Փայտէ թեթեւ չրջանակ մը տղուն հասակին բարձրութեան համեմատ, կարճ գաւազանիկի մը հարուածներով թաւալել գետնի վրայ ամէն կողմ, ամէն ուղղութեամբ և ամէն արագութեամբ. ուղղութիւնն յաճախ փոխել անակնկալ կերպով և կանխաւ ցուցուած ուղղութեամբ մը վարել չրջանակը։

ՉՈՒԱՆ ՅՈՏԲԵԼ. — Չուան մը չափաւոր երկայնութեամբ, երկու ծայրերը մէկ մէկ կոթի վրայ հաստատուած, երկու ձեռքերէն կախել

վար, և զայն ետեւէն առջեւ կամ առջեւէն ետեւ դարձնելով ոտքերուն տակէն անցունել, միենոյն ատեն ցատքելով նոյն տեղւոյն վրայ և կամ քալելով, վազելով։ Այս խաղը ուրիշ ձեւեր ալ ունի։

ՀԱԼԱԾՈՒՄ. — Երեք կամ աւելի տղայք նախ վիճակ կը ձգեն իրենց մէջ, այսինքն քար

կը բռնեն. ապաշխարող կը հռչակուի ան ուրոյ ձեռքը կը մնայ քարն, իսկ վերջին աղաւեալը կ'ըլայ խմբապետ: Ապաշխարողը հալածողի դերը պիտի կատարէ. մնացեալք հալածեալներն են, պիտի հալածուին: Նպատակի մը առջեւ կը կենայ հալածողը, հալածեալք հեռուն կը կենան ցիրուցան, խմբապետը հալածողէն վեց քայլ հեռուն կենալով վեց կը դուչէ, կը փախչի. և ապա հալածումը կը սկսի: Ամէն ոք կ'աշխատի առ ինքն հրաւիրել հալածողն, մօտենալով անոր և վեց գոչելով. հալածեալ մը որ կը յաջողի նպատակին հասնիլ ու ձեռքով զարնել, փրկուած է. բայց եթէ բռնուի, ինք կ'անցնի ապաշխարողին տեղ և նախկին ապաշխարողը կ'ըլայ խմբապետ, և կամ եթէ ուղէ, ուրիշի մը կը թողու խմբապետի դերը և ինք կը մնայ պարզ անդամ: Այն ատեն խաղը կը վերսկսի:

ԱԶԲ-ԿԱՊՈՒԿ. — Նախ փնտրելով ապաշխարողը կ'որոշեն. Ապաշխարողին աչքերը կը գոցեն թաշկինակով. այն ատեն սա խաղա-

պիւրով պիտի փնտռէ ու ջանայ ձեռք դնել հալածեալներէն մէկուն վրայ. երբ յաջողի ճանչալ ու անուանել այն որուն կը դուչի, կ'աղաթի ապաշխարողի դերէն և բռնուողը կ'անցնի իր տեղը: Այն ատեն խաղը կը վերսկսի:

ԱՅՔ-ԿԱՊՈՒԿ ճրագով. — Այս խաղին մէջ ապաշխարողին աչքերը կապուած ու ձեռքերը ետին միացած ըլլալով, պիտի ջանայ գտնել սենեակին մէջ սեղանը, յետոյ անոր վրայի ճրագը մարել փշելով: Այս խաղին մէջ ապաշխարողը չըջանաւ կ'որոշուի:

ՊԱՆԿԱՆԻՍՏՈՒՅ. — Երկու կամ աւելի անձերով կը խաղացուի: Նախ ապաշխարողը կ'որոշեն փնտրելով, յետոյ զայն կը կեցնեն աչքերը կապուած, նպատակի մը առջեւ, մնացեալք կ'երթան զանազան յարմար տեղեր պահուրտիլ, այն ատեն պահուրտողներէն մին կը գոչէ. պատրաստ: Այս ազդարարութեան վրայ ապաշխարողը աչքին կապը կը վերցնէ և խուզարկութեան կ'ենէ. լնկերք զիրար պաշտպանելու համար, պէտք է որ երբ իրենցմէ մէկը գտնուելու վրայ է, պատրաստ գոչելով իրենց հրաւիրեն ապաշխարողն, որպէս զի ժամանակ տան միւսին իր պահուրտած տեղը փոխելու: Ապաշխարողը պարտի ո'չ միայն գտնել պահուրտողն, այլ նաեւ անուանել, դիտնալ թէ ո՞վ է: Բռնուողը ապաշխարողի դերը պիտի վերստաննէ: Խաղը կը վերսկսի:

ՆԱՊԱՍՏԱԿ ԵՒ ՈՐՍՈՐԴ. — Տասն կամ աւելի տղայք փնտրուելու կ'ընտրեն իրենցմէ մէկըն ապաշխարող, մնացեալք իրենց անուանց այրուբենական կարգաւ կը շարուին շրջանակ

կազմելով, իրենց երեսներն կեդրոնին դարձուցած. ամէնքն ալ մէկ մէկ թիւ կ'առնեն մէկէն սկսեալ կարգաւ: Ապաշխարողը թիւ չունի, որսորդի դերը պիտի կատարէ և խումբէն դուրս կը մնայ. սա կ'անուանէ երկու անձեր խումբին մէջէն նապաստակ: Նապաստակներն շրջանակին կեդրոնը կը կրին իրարու դարձած, ասոնց ներքի չէ իրենց շուրջը դիտել. խումբը նապաստակներուն շուրջը դառնալով կը փոխէ իր դիրքը որպէս զի անոնք կ'որսնցնեն իրենց տեղը խումբին մէջ. խումբը կազմող անձինք իրարմէ մէկ մէկ քիչ բաց կը կենան իրենց մէջէն մէկ անձի մը անցք թողելու չափ. որսորդը խումբին դուրսը ինքզինքը կը ծածկէ, դարանակալ կը սպասէ: Յանկարծ խումբին մէջէն նա որ ամէնէն յետին թիւը ունի, կը գոչէ չ'չ'թ...: Այս ազդարարութեան վրայ նապաստակները կը փախչին եւ խումբէն դուրս ելնելով իրենց տեղը գտնել կ'ուզեն խումբին մէջ. միևնոյն ատեն որսորդը ներս կը ցատքէ և կր սկսի հալածել զանոնք խումբին ներսը կամ դուրսը. եթէ յաջողի բռնել անոնցմէ մէկը, ապաշխարողի դերը անոր կը թողու և ինք անոր թիւը կ'առնէ խումբին մէջ, բայց երբ չ'յաջողի բռնել և անոնք երթան իրենց դիրքը գտնել ու հոն հաստատուիլ, այն ատեն որսորդը ուրիշ երկու նապաստակներ կ'անուանէ, որովհետեւ այն անձինք վերընտրելի չեն:

ԱՂԱԻՆԻ ԹՈՒԻՐ. — Այս խաղին համար տասնէ աւելի տղայք պէտք են. նախ քուէով խմբապետ կ'ընտրեն որ պէտք է ստանայ քուէարկուներուն թուոյն կէսէն գոնէ մէկ աւել-

լի. Յետոյ խումբը երկու կարգի կը բաժնուի, աջակողմ և ձախակողմ. իւրաքանչիւր կողմերը աղայք ուղիղ գծի վրայ կը շարուին իրենց անուանց այբուբենական կարգաւ. աջակողմը նախապատիւ է: Երբ այսպէս ամէն բան պատրաստուած է, խաղը կը սկսի: Խմբապետը կը գոչէ աղանի (կամ ուրիշ թուուն մը) թուի. այս ձայնին վրայ իսկոյն աջակողմանք իրենց աջերը, իսկ ձախակողմանք իրենց ձախերը կը բարձրացնեն. Բայց եթէ գոչէ աթոռ (կամ ձի) թուի, որովհետեւ անոնք թուուն չեն, շարժումները կ'ըլլան հակառակ եղանակաւ. աջակողմանք կը բարձրացնեն իրենց ձախերը, իսկ ձախակողմանք իրենց աջերը. Եւ եթէ խմբապետը գոչէ, մեղու թուի, որովհետեւ այս կենդանին կը թուչի, թէ և թուուն չէ, աջակողմանք բնաւ շարժում չեն ընել, իսկ ձախակողմանք կը բարձրացնեն իրենց երկու ձեռքերն մէկանց. Եթէ մէկը սխալ շարժում մը ընէ, իր կարգին մէջ թիւ մը վար կ'իջնէ: Երբ խմբապետը հինգ անուն անուանէ, կարգերը տեղ կը փոխեն, աջակողմանք կ'ըլլան ձախակողման և փոխադարձաբար. եւ անոնց շարժումներն ալ ըստ այնմ կը փոխուի: Երբ փոխուիլը երկու անգամ ըլլայ և նախկին աջակողմանք դառնան ըլլան վերստին աջակողմեան, անոնց գլուխը կեցողը կը յաջորդէ խումբապետին, եւ խմբապետը կը դառնայ պարզ անդամ և կը կենայ աջակողմանց կարգին վարի ծայրը. Այն ատեն կը վերսկսի խաղը: Խմբապետը անշուշտ պիտի ջանայ խառնակութիւն յառաջ բերելու համար անձանօթ, անսովոր թուչնոց, կենդանեաց կամ առարկայից

անուններ սովորական տեսակներուն հետ
խառն անուանել:

ԲԱՐՐՆԵՅՈՒԹԻՒՆ. — Հեռուն, շատ հե-
ռուն նպատակ մը որոշել և անոր քարհասցնե-
լու կամ զարնելու ջանալ որոշ մեկնակետէ մը:

ՈՒԺՄԲԱՐ. — Ծանրկէկ քար մը մէկ ձեռ-
քով իրարմէ աւելի հեռուն նետելու ջանք:

ԲԱՐ-ԳՆԴԱԿ. ԳՆԴԱՄԱՂ. — Այս խաղերը
շատ տեսակներ ունին և տղայք արդէն գի-
տեն խաղալ. ուստի զանց կ'ընենք առնոց վրայ
խօսիլ:

ԶՈՐՍ ԱՆԿԻՒՆԻ. — Հինգ տղայոց մին վի-
ճակաւ կ'որոշուի ապաշխարող. միւս չորսերն
սենեակին մէկ մէկ անկիւնը եւ կամ գետնի
վրայ իրարմէ հաւասար հեռաւորութեամբ
նշանակուած մէկ մէկ տեղ կը կենան: Այս
տղայք իրարու հետ կը փութան տեղ փոխել,
մինչդեռ ապաշխարողը անոնց մէջտեղը կե-
ցած կը ջանայ արգելել կամ անոնցմէ մին բռն-
նելով և կամ անոնցմէ միոյն թողած տեղն
միւսէն առաջ ինք բռնելով. այն ատեն իր
տեղը կորսնցնողը և կամ բռնուողը ապաշխա-
րողին տեղը կ'անցնի և խաղը կը վերսկսի:
Այս խաղը կարելի է խաղալ հինգէ աւելի
անձերով ալ:

ՎԵՐՁ

ՑԱՆԿ ՆԻԻԹՈՑ

Յառաջարան 3

ԳԼՈՒԽ Ա.

Մի քանի ծանօթ առարկայներ

1. Դպրոցի առարկայներ 7
2. Սենեակի առարկայներ 8
3. Ճաշի սեղան 9

ԳԼՈՒԽ Բ.

Ներկայացուած գիտելիք

1. Գիծեր 10
2. Գիծեր, շարն 11
3. Անկիւններ 12
4. Մակերեւոյթներ 12
5. Մաւաւներ 14

ԳԼՈՒԽ Գ.

Բաժանումն ժամանակի

1. Օրեր 15
2. Ժամեր 16
3. Կիրակի եւ տօն օրեր 17
4. Եղանակներ 17

ԳԼՈՒԽ Դ.

Զանգան յատկութիւններ

1. Գոյներ 18
2. Վիճակներ 18
3. Հոտ 19
4. Համեր 19
5. Հեռու եւ մօտ 20
6. Կակուղ եւ կարծր 20

7. Ողորկ եւ դերբուկ	21
8. Փայլուն եւ անփայլ	21
9. Թափանցիկ եւ դիմաւոր	21

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե .

Բնապատմական գիտելիք

1. Մարդկային մարմին	22
2. » » շարն	23
3. » » »	24
4. Հինգ զգայորանք	25
5. Շուն	26
6. Կառու	27
7. Շուն եւ կառու բազմաթիւն	28
8. Ձի եւ էշ	29
9. Ոչխար	30
10. Կով	31
11. Այծ	32
12. Ծիծեռնակ	32
13. Ձուկ	33
14. Թռչուն եւ ձուկ բազմաթիւն	34
15. Մեղր	34
16. Շերամ եւ մետաքս	35
17. Դասակարգութիւն կենդանեաց	36
18. Վարդ	37
19. Խնձոր	38
20. Յորեն	38
21. Բամբակ	39
22. Վուշ	40
23. Կանեփ	40
24. Ժակնդեղ	41
25. Լուբիա	41
26. Բոյսեր	42
27. Մետաղներ	43
28. Քարեր	43
29. Քարիւղ	44
30. Բնութեան երեք կարգերը	45

Գ Լ Ո Ւ Խ Զ .

Բնական գիտութիւնք

1. Զուր	46
2. Օդ	47
3. Ամպ, անձրեւ, ձիւն	47
4. Զայն	48
5. Հող	50
6. Լոյս եւ ջերմութիւն	51
7. Հալում եւ լուծում	51
8. Մագնիս եւ էլեկտրականութիւն	52
9. Կայծակ եւ որոտում	53

Գ Լ Ո Ւ Խ Է .

Հարստագործութիւններ

1-6.	54
-----------	----

Գ Լ Ո Ւ Խ Ը .

Վանառակագործութիւն

4-5.	58
-----------	----

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ .

Երկրագործութիւն

1. Արտ	60
2. Մրգաստան	61
3. Ծաղիկ եւ բանջար	61
4. Մարգագետին	62
5. Այգի, խաղող, գինի	63
6. Անտառ	64
7. Ընտանի կենդանիներ	64
8. Կաթ	65

Գ Լ Ո Ւ Խ Ժ .

Ընտանի յարկ

1. Մեր դպրոցը	66
2. Տուն	66

3. Սենեակ.....	67
4. Եկեղեցի.....	68

Գ Լ Ո Ւ Խ Ժ Ա.

Ուսումն քարոյականի

1. Ծնողք.....	69
2. Ընտանիք.....	69
3. Դպրոցի պարտականութիւններ.....	70
4. Անձին խնամք.....	71
5. Զմարտախօսութիւն.....	72
6. Գողութիւն չընել.....	74
7. Աստուած.....	74

Գ Լ Ո Ւ Խ Ժ Բ.

Աշխարհագրութիւն

1. Արեւելում.....	75
2. » շարն.....	76
3. Փողոց.....	76
4. Թաղ.....	77
5. Գաղաք.....	78
6. Թուրքիա.....	78
7. Երկիր.....	79
8. Երկինք.....	80

Գ Լ Ո Ւ Խ Ժ Գ.

Առողջապահութիւն

1. Առողջութիւն.....	82
2. Առաւօտ.....	82
3. Առողջապահութիւն.....	83
4. Կեցուպքներ.....	84
5. Մեր պէտքերը.....	85

Գ Լ Ո Ւ Խ Ժ Դ.

Խաղեր.....	86
------------	----

162

2019

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0063224

ԳՐԱՏՈՒՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

ՊԱՐԻՍ, ՍՈՎԵՏԱՆԵ ՀԱՄԱՐ ՓՈՂՈՅ ԹԻՒ 12

Ց Ա Ն Կ Գ Ր Ո Ց

Խրիմեան Հայրիկ. — Մարգարիտ Արքայութեան Երկնից	5
» » — Խաչի Ճառ	5
» » — Դրախտի Ընտանիք	8
» » — Սիսաբ Սամուէլ	7
Տրդատ վ. Պալան. — Յուշակ հայ. ձեռքդ. Տեար. Ա.	7
Հ. Պերպերեան. — Հանրահաշիւ	10
Պ. Թադւորեան. — Դրահաշիւ	10
Ե. Թեյեան. — Իրագիտութիւն համառօտ	2 1/2
Ե. Մուրատեան. — Օնեոս մեղքը	5
» » — Ծաղիկ Արդի հայ մատենագրութ. Ա.	6
» » — Նոյն Բ. հատոր	6
Մ. Մամուրեան. — Ընդհ. պատմութիւն Ա.	5
Մ. Աշճեան. — Օսմանեան պատմութիւն	4
Յ. Պոյաճեան. — Թուարանութիւն տեսական	15
վ. Տամկաճեան. — Թուարանութիւն համառօտ	3
Ա. Պոյաճեան. — Թուարան. բանաւոր. դասեր Ա. տարի	4
» » » » Բ. »	3
» » » » Գ. »	3 1/2
» » » » Դ. »	4
Պ. Կարապետեան. — Իւստի իմը	3
» » — Ինչեւմայի զրա'ած ու թերճեմէ	4 1/2
» » — Էլիֆայի լիսանը օսմանի	4
» » — Իլալէի սարֆը օսմանի	5
» » — Խուժութիւն Օսմանի Տեարը	5/4
Մանկութիւն երեւելի արանց	6
Դիւցազունք Աշխատութեան	15
Դաստիարակութիւն Յարց Էմէ Մարթենի	5
Փոքրիկ տղու մը յուշակագր	8
Մեր երկրաւոր բնակարանը (համառօտ մարդակազմութիւն)	5
Սաղմոս	4
Աւետարան	3
Դասարան պատկերազարդ	5/4